

Ціна 1.00 дол.

# НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVIII.

ЛЮТИЙ — 1977 — FEBRUARY

Ч. 325



# НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·  
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969  
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові дні"

Головний редактор В. Сварог  
Заступник гол. редактора Д. Кислиця

Редакційна колегія:

М. Дальний, О. Гай-Головко, О. Кошовал,  
Р. Рахманський.

Адміністратор Г. Мороз

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"  
TORONTO, ONT., CANADA  
M8V 3S4

## УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік)

Австралія — 6.50 австралійських доларів  
Канада і США — 8.00 дол.  
Франція — 25 франків  
Англія — 4.00 англ. фунти  
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.

## НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.  
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,  
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,  
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevsyuj,  
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,  
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko  
123 Bethune Street  
Thunder Bay "E", Ont.  
P7C 2G4

Second Class Mail Registration Number 1668

## СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА "НОВІ ДНІ"

|                                  |         |
|----------------------------------|---------|
| Г. Мельничук, Едмонтон, Канада   | \$18.00 |
| Ю. Мозгова, Денвер, США          | 10.00   |
| В. Пилипенко, Вінніпег, Канада   | 10.00   |
| Б. Шумейко, Торонто, Канада      | 10.00   |
| А. Говер, Сакраменто, США        | 8 50    |
| П. Брін, Австралія               | 8 24    |
| І. Вівн, Чикаго, США             | 4.00    |
| М. Тарнавський, Філадельфія, США | 2.00    |
| А. Зогатський, Клівленд, США     | 2.00    |
| Т. Сидорець, Трентон, США        | 2.00    |
| С. Мартюк, Філадельфія, США      | 2.00    |
| О. Шпаківський, Бруклін, США     | 2.00    |
| Е. Бондаренко, Філадельфія, США  | 2.00    |
| М. Матула, Меплвуд, США          | 2.00    |
| Ф. Ревенко, Гошен, США           | 2.00    |
| О. Садовий, Трой, Міч., США      | 2.00    |
| О. Несін, Нью-Йорк, США          | 2.00    |
| О. Сахно, Гардінер, США          | 2.00    |
| В. Пономаренко, Клевленд, США    | 2.00    |
| П. Антипів, Клівленд, США        | 2.00    |
| І. Книдан, Севен Гіллс, США      | 2.00    |
| Н. Осадча-Янта, Бруклін, США     | 2.00    |
| Д. Пальчук, Трой Глл, США        | 2.00    |
| М. Кажан, Віргіл, Канада         | 2.00    |
| А. Володарчук, Лемінгтон, Канада | 2.00    |
| А. Максимлюк, Торонто, Канада    | 2.00    |
| Е. Сороко, Саскатун, Канада      | 2.00    |
| Е. Чижін, Монреаль, Канада       | 2.00    |
| Л. Ткаченко, Альберта, Канада    | 2.00    |
| П. Гуринов, Вінніпег, Канада     | 2.00    |
| М. Іщенко, Садбурі, Канада       | 2.00    |
| О. Денисюк, Торонто, Канада      | 2.00    |
| А. Котовський, Едмонтон, Канада  | 2.00    |
| І. Жаботинський, Торонто, Канада | 2.00    |
| М. Гава, Торонто, Канада         | 2.00    |
| Г. Мигаль, Тандер Бей, Канада    | 1.00    |
| Я. Клим, Бронкс, США             | 1.00    |

## НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Проф. Д. Нитченко, Австралія 8  
Спасибі всім за допомогу.

*Ред. і адміністрація*

## ЩОБ НАШ ЖУРНАЛ І ДАЛІ КРАЦАВ!

Якість журналу "Нові дні" мене задовольняє, але кращому, як кажуть, немає межі. Тож і я хочу, щоб наш журнал весь час поліпшувався й далі. Але я свідомий того, що на постійне поліпшення журналу потрібні кошти.

Тому я зобов'язуюсь сплачувати річну передплату не в сумі 6 дол. 50 цент., а в сумі 15 доларів. Закликаю всіх передплатників, кому дорога майбутня доля "Нових днів", наслідувати мій приклад.

*Инж. П. Шахів, пенсіонер  
Порт Альберн*

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.  
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

## Література, публіцистика, наука, мистецтво

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

ВІД РЕДАКТОРА

## ВІД РЕДАКТОРА

СЛОВО МАЮТЬ ЧИТАЧІ (Листи до редакції)

## У КРАЇНІ—В'ЯЗНИЦІ

На Україні триває нахабна й цинічна русифікація

## НЕСИЛА МЕНІ ЗАБУТИ..

Вірші В. Яроша, Б. Рунча, С. Дейнеги

## ЛІКВІДУЮЧИ ВОРОЖУ "СПАДЩИНУ"

Трилог на актуальні теми. Друга бесіда.

## ДОБРЕ ЗНАНІ МЕТОДИ

Як цар Петро I заманив у пастку племінника гетьмана Мазепи

## ЗАГАДКА СМЕРТИ СТАЛІНА

Хто допоміг диктаторові піти на "той світ"?

## НА МІЖНАРОДНІЙ СЦЕНІ

Ізраїль і палестинці

## СПОГАДИ І ВИСНОВКИ

Рецензія А. ЮРИНЯКА на книгу спогадів Г. Гордієнка

## ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ НОТАТКИ

Рецензії В. СВАРОГА на збірку віршів О. Вертенченка й нову повість В. Чапленка "Його таємниця"

## "ЛІТАЮЧІ ТАРИЛКИ"

Чи це справді космічні кораблі з інших планет?

## ЗА ВАШЕ ЗДОРОВ'Я

У вас болить спина? Прочитайте цю статтю про радикуліт

## У НАШІЙ ДІЯСПОРІ

Некрологи. Хроніка

Сподіваюся, що в цьому числі нашого журналу читачі знайдуть досить цікавого й інформативного матеріалу, який викличе в них плідні думки.

Насамперед я з задоволенням відзначаю, що ми маємо змогу читати другу бесіду трьох наших знайомих. Надіюсь, що пані Д. М. П. пришлать нам записи й наступних бесід із серії "Трилогу". Ми можемо погоджуватись чи не погоджуватись з якимись із їх думок, але не можна заперечувати того, що мислі, порушені в "Трилозі", значні й актуальні.

Звертаю увагу читачів на рецензію А. Юриняка на перший том спогадів Г. Гордієнка. Багато спостережень і висновків автора споминів перегукуються з темами обох бесід "Трилогу".

Г. Гордієнко пише про те, що під час "всеросійської революції" 1917 й наступних років українська національна інтелігенція і її політичні партії не були психологічно підготовані до перебрання влади. Не будемо зараз обмірковувати причини цього — про них свого часу писалося.

Але постає питання — чи буде готова наша інтелігенція до влади, коли історія дасть їй другий шанс. Обов'язковим завданням нашої еміграції є зібрати й підсумувати та продумати наш історичний досвід, зискати науку з драм українського минулого. Чи зробили це наші політичні організації й публіцисти, чи у вибухах своєї партійно-догматичної реторики забули або не усвідомили свого кардинального історичного обов'язку?

А зібрати й проаналізувати наш історичний досвід та передати свої висновки наступним поколінням українських людей ми мусимо; це наше першочергове завдання, бо не може бути жодного сумніву в тому, що пинішнім емігрантам не доведеться брати особистої (а керівної — й поготив) участі у прийдешніх подіях.



Тепер я хочу побесідувати з нашими авторами й дописувачами.

Зараз мені ясно, що найтруднішим нашим завданням буде підтримувати належно високий мовно-літературний рівень нашого журналу. Редакція одержує чимало матеріалу від дописувачів, але, на жаль, його не можна публікувати у "первісному" вигляді, без редагування, причому часто досить ґрунтовного.

Чому? Насамперед тому, що, як правило, статті занадто довгі. А ми не можемо заповнювати

У наступному числі "Нових днів"  
крім інших статей:  
НА УКРАЇНІ РОКУ 1859-ГО  
Оповідання з життя Т. Г. Шевченка  
МІЖ ГОГОЛЕМ І ШЕВЧЕНКОМ  
Стаття О. Несіної на історичну тему



ціле число журналу тільки трьома чи чотирма немилосердно розтягненими статтями — читачі гостро запротестують. У нас же тільки 30 сторінок.

У чимось писати лаконічно, стисло. Довгі статті зчаста довгі лише тому, що переповнені багатослів'ям, повтореннями вже сказаного, непотрібними подробицями, які нічого не додають до вже сказаного й нічого не прояснюють. Буває так, що коли вицідиш "воду" з десятисторінкової статті, то залишаються лише чотири сторінки "поживної маси".

Нехай чотири сторінки друкопису буде орієнтовною нормою для нормальних статей. За винятком "Трилогу", всі статті, вміщені в цьому числі журналу, майже не переходять за чотири сторінки, а дивіться, скільки в них сказано.

Мушу попередити тих авторів, які не дбають про структуру своїх статей. Коли редактор скорочує їх, то йому природно, доводиться деякі місця передаговувати, перефразувати, а при цьому може статися, що якісь думки автора випадають із передаговоаної статті. Щоб цього не сталося, пишiть стисло самі.

Менш досвідченим авторам не раджу писати довгі речення. Вони вимагають високого рівня стилістичної вправності, тобто вміння досконало користуватися всіма ресурсами стилістичної синтакси, а, як показує досвід, стилістика — це "слабе місце" багатьох наших дописувачів. Не володіючи добре синтаксичними структурами, можна й самому заплутатися в довгих реченнях і заплутати читача.

Але й добрі стилісти воліють писати короткими реченнями, бо вони динамічніші й легше читаються.

"Нові дні" не мають редакційного апарату з працівниками-стилістами, які б швидко готували до друку авторські матеріали. Усе це має робити один редактор — який, крім того, мусить робити й іншу, технічну роботу, включаючи корегування й макетування нового числа, та сам собі бути за секретаря.

Через це йому неминуче доводиться відкладати редагування довгих статей на якийсь пізніший час, а насамперед братися за коротші. Отже нехай не скаржаться автори довгих матеріалів, що їм доводиться довше чекати на появу своїх статей.

Деякі статті написано від руки так нерозбірливо, що їх не може прочитати ні редактор, ні складач. Будь ласка, друкуйте свої матеріали.

Нарешті, деякі статті не потрапляють у друк тому, що вони нецікаві, або тому, що їм місце не в журналі, а в газеті. Деякі дописувачі присилають нам життєписи — свої або своїх батьків. У засади це добре, бо спогади нам дуже потрібні, як видно з вищесказаного. Але ці життєписи мусять нас чогось учити, а не просто описувати тривіальні факти, цікаві лише для самого автора. Вони повинні характеризувати добу, встановлювати зв'язок між різними поколіннями українських людей, протягати лiнiї пересемности, пока-

## "НОВІ ДНІ" ОГОЛОШУЮТЬ КОНКУРС НА МІНІ-ЕСЕЙ

на тему

### "ЧОМУ УКРАЇНА МАЄ БУТИ САМОСТІЙНОЮ ДЕРЖАВОЮ"

**Есей повинен бути стислим, по змозі всеосяжним і переконливим формулюванням аргументів на користь української державної самостійности. Мусить бути не довшим від 3—4 сторінок друкопису.**

**Строк конкурсу — 1-го червня ц.р.  
Найліпші есеї будуть опубліковані в журналі,  
а найкращі з них відзначені**

зати тяглість наших традицій і цілей, аналізувати помилки минулого.

Ми, звичайно, не будемо друкувати тих "матеріалів", єдиною метою яких є звести з кимсь особисті порахунки або когось виляяти з суто особистих міркувань. Усякі дискусії мусять бути добре обгрунтовані й коректні, без особових нападок.

Вірші. Редакція одержує чимало віршів, написаних початківцями. На жаль, вони виявляють поперше — повне незнайомство з теорією версифікації, без чого майже неможливо написати "технічно" вправний вірш, а подруге — незадовільне знання граматики й літературної лексики. Таких віршів ми друкувати не можемо — читачі запротестують. Радимо поетам-початківцям уважно придивлятися до віршів, що друкуються в нашому журналі.

Оповідання. Тут у нас "критичне" становище. Простіше кажучи, "друкузабельних" оповідань нам пошта не приносить. Якщо так буде й далі, доведеться інколи перекладати короткі оповідання з інших мов — щоб дати нашим читачам і художню прозу.

Доплив листів від наших читачів останнім часом збільшився, але ми бажаємо мати їх більше й на різноманітні теми. До речі, писання листів до редакції — добрий спосіб навчитися писати стислі статті.

Спільною працею стараймося зробити наш журнал таким, як того вимагають нові дні і наші читачі.

Наш журнал може бути не гіршим, і навіть кращим від іншомовних журналів західного світу, справжнім часописом нових днів. Мремо на це сили. Але здійснити це зможемо тільки маючи кошти на оплату авторів і технічних працівників. Приєднуйте нам нових передплатників.

# Слово мають читачі

## МОВА, НЕДОСКОНАЛА "ІЗ ВЛАСНОГО НУТРА"

І я, і всі мої знайомі вже давно стужились за доброю, літературною українською мовою, а особливо стилістичною майстерністю, якої немає в наших газетах та інших часописах.

Правда, граматично правильна мова в газеті "Канадська Україна", але вона містить переважно матеріал газетного характеру, виходить раз на три місяці, і найбільше місця в ній займають оголошення. Непогана загалом мова в журналі "Молода Україна", але ж це журнал для молоді. "Нові дні" — наш єдиний універсальний масовий журнал.

Щиро признаюся, я майже не читаю наших газет. Розгорнеш газету й натрапиш на такі коряві речення, як ось: "Подібно як і при наших попередніх доповідях...", "Людина недосконала із свого власного нутра...", "Приклади інших народів...", "При тому замішується власні думки й почуття, які мається до особи...", "Це тривоження вказує нам на основне почування, яке нас спонукає... тривога перед наближчим дозвіллям", "Ці протести степенуються до виразних спротивів...". Що воно все значить? Що це за "мовистиль"?

Іноді зацікавить заголовок чи тема якоїсь статті, почнеш читати та продиратися до свті статті через хащі таких речень, як наведені вище, а потім махнеш рукою й відкладеш газетку. Трудно читати такі часописи!

Я сподіваюся, що редакція "Нових днів" зможе виконати свою обіцянку й дати нам журнал з читабельним мовистилем.

П. Якименко  
Чикаго, США

## МІШАНІ ПОДРУЖЖЯ

Останнім часом мені довелося прочитати кілька статей про небезпеку, яка загрожує українській спільноті в західному світі від мішаних подружжів. Вони, мовляв, приведуть до розпливання нашої молоді в чужих середовищах, і тому треба всіляко проти них боротися.

На мою думку, боротися проти них неможливо. Який же заоханий юнак чи юначка погодиться розлучитися з коханою чи коханим з високих національних мотивів? Поперше, вони не

читають мудрих статей на цю тему, що друкуються, наприклад, у "Свободі" чи десь інде. А подруге, спробуйте переконати їх, щоб вони не одружувались, бо це небажано українській громаді!

Число національно свідомої нашої молоді в Канаді, чи в США, чи в Австралії тане й буде танути далі й без мішаних подружжів, бо такі подружжя є наслідком денационалізації, а не її причиною. Але, звичайно, серед наших дітей завжди будуть і національно свідомі особи.

Боротьба проти мішаних подружжів — безвиглядна. Але зберегти в наших дітях елемент української самосвідомості можна було б... якби їхні батьки про це подбали. Але більшість батьків подбати про це й не можуть, бо в них самих такої самосвідомості немає.

Щоб зберегти дитину для українства, треба прижити їй почуття гордості за свій народ, за його культуру. Хіба спроможні зробити це батьки, які навіть не можуть культурно говорити по-українському, а про українську культуру самі не мають "зеленого поняття"? Дитина чує некультурну говірку своїх батьків і не може проникнутись якоюсь пошаною до такої "культури".

Чи може українська школа виховати в дітях любов до батьківщини своїх дідів, до культури свого народу? Могла б — якщо могла широко продемонструвати дітям національну українську культуру? Чи може сьогодняшня українська школа в Канаді зробити це? Чи володіють усіма елементами цієї культури самі вчителі?

У мішаних подружжях можуть виростати національно свідомі українські діти. Але це залежить від того, чи дуже хоче українець-батько або українка-мати цього. Трудно чекати цього від них у Канаді чи в США.

А от на Україні, навіть протягом короткого періоду "українізації", багато дітей з мішаних подружжів ставали свідомими українцями — громадсько-політичними діячами й літераторами. Назву хоча б Миколу Хвильового. Таких було багато. Навіть у тих подружжях, де ні батько, ні мати не були українцями. Бо національність це насамперед культура, традиції, прив'язаність до народу, серед якого виріс, і до землі, на якій виріс, зрозуміння життєвих інтересів цього народу. Такі зв'язки набагато сильніші, ніж мітичний "голос крові".

В. Чередниченко  
Лос-Анджелес

## ІЗРАЇЛЬСЬКА ГРОМАДСЬКІСТЬ І УКРАЇНА

У листопадовому числі "Н. Д." уміщено лист С. Гольдельмана, в якому є таке місце: "Зміна позиції єврейського суспільства до української справи... неможлива у цей момент, коли немає жодних перспектив для успіху боротьби за звільнення України від большевицького режиму"... А далі:

"Вам здається, що почалась певна зміна у ставленні євреїв до Німеччини... Але зміна наступила в становищі Німеччини в світі та у виникненні єврейської держави на Близькому Сході, куди, мабуть, буде спрямована торговельна енергія Німеччини... Ізраїльський міністер сказав, що треба рахуватися з тим фактом, що Ізраїль і Німеччина розташовані на тій самій планеті".

Виходить так, що незважаючи на те, що Німеччина винищила стільки євреїв, Ізраїль буде з нею співнуватися й торгувати. А Україні, яка не має власної державності, єврейська громадськість не може простити єврейських погромів, учинених бандитськими елементами українського населення, ...принаймні, до того часу, коли не постане Українська держава на тій самій планеті, де лежить Ізраїль...

Усе це справило на мене прикре враження. Але я був радий, коли прочитав заяву Олександра Ямпольського, недавнього киянина, який брав участь і в єврейському і українському визвольному русі. Зокрема, Ямпольський відзначає, що між обома визвольними рухами — українським і єврейським — існує щоразу тісніший зв'язок.

Згадаю, нарешті, можна сказати, історичну дружбу українця Чорновола і єврея Пенсона в советському концтаборі.

*А. Голубниченко*

*Б. К., Канада*

## ОНУФРІЄНКО І ШЕВЧЕНКО

Прочитавши в листопадовому числі "Нових днів" чималеньку статтю якогось автора, що підписався скромними буквами "Н. Г.", я тільки головою похитав.

Скромний дописувач гостро протестує проти того, що якийсь рецензент порівняв поета В. Онуфрієнка, що живе в Австралії, з Т. Шевченком. Звичайно, Онуфрієнко не Шевченко. Але, питається, чи треба за це лаяти Онуфрієнка?

Виявляється, що твердження отого рецензента — це для "Ні" тільки причіпка, щоб вилаяти В. Онуфрієнка. І подивіться тільки, за що:

Сякий-такий Онуфрієнко, мовляв, виступав на сторінках української преси в Австралії з вимогою, щоб австралійський уряд заборонив продавати збіжжя Советському Союзові, і цим самим домагався того, щоб... на Україні вимерло 17 мільйонів українців з голоду.

Далі "НГ" обвинувачує Онуфрієнка в тому, що він не хоче допомагати своїй старенькій рідній мамі, заявивши в приватній розмові: "Я своїй матері сорочки не пошлю, щоб не платити грошей комуністам".

Нарешті "НГ" обвинувачує Онуфрієнка в тому, що він, Онуфрієнко, будши на Україні, не сидів у концтаборі, а пізніше вирішив поїхати на чужину. Цікаво, де ж зараз сам цей "НГ"? Чи не в Австралії?

І ще понаписувано кілька дурниць у статті скромного "НГ", які вже й згадувати не охота — настільки вони безглузді. Мабуть, дуже кортіло "Ні" за щось вилаяти Онуфрієнка. А за що — догадатися зовсім не трудно. Якісь особисті порухунки.

Також скромно підписуюсь: *М. Д.*

## ЧИ ВІН ВАРТИЙ ВЕЛИЧАННЯ?

Недавно мені знову трапилася стаття в одній з наших газет, у якій попід самі небеса підноситься "геніяльного сина українського народу" кінорежисера Довженка. Кожного разу, коли я читаю такі похвали Довженкові, мене нудить.

Довженко від самого початку й до самого свого кінця був до мозку кісток відданий комуністичній диктатурі. Він регулярно памлюжив діячів національної української революції, як це, напевно, пам'ятають ті, хто бачив його фільми. Їх було гидко дивитися. За їх українською формою в них був потрібний Москві зміст.

Довженко не розчарувався в советському режимі й тоді, коли Сталін почав його "прижимати". Він розчарувався тільки в Сталіні, який, на його, Довженка, думку, несправедливо до нього поставився, не оцінив належно його заслуг перед комуністичним режимом та даремно запідозрив його в націоналізмі.

Ні один із зроблених Довженком фільмів не буде прийнятий вільною Україною. Це вже не кажучи про те, що й особливо оригінальним новатором у кіномистецтві він не був, а був лише здібним учнем-наслідувачем режисера Ейзенштейна, в якого позичив свій кіностиль.

До речі згадаю О. Вишню, якого в нас дехто теж вихваляє над усяку міру. Один росіянин розповів таке: він зустрів Вишню в советському концтаборі і, знаючи українську мову, бо сам був з України, підійшов до Вишні й заговорив до нього по-українському. У відповідь Вишня злякано просичав:

— Нікогда больше не говорите здесь со мной на этом языке!

Я, звичайно, не збираюся осуджувати Вишню за те, що він не був героєм. Чи багато на світі героїв? Але й немає глузду в тому, щоб робити героїв з не-героїв — особливо в нинішній час, коли в нас є справжні герої, як Чорновол, Мороз і їх побратими.

*Л. Карпенко*  
*Сан-Франціско, США*

## ДОБРЕ СЛОВО ПРО ГАЛИЧАН

Я з задоволенням прочитав кілька добрих слів про галичан у "Трилозі" в січневому числі "Нових днів". Я більше звик читати нападні на "галичменів".

*Галичанин, США*

"НОВІ ДНІ", лютий 1977

## СОВЕТСЬКИЙ — РАДЯНСЬКИЙ

Я задоволений, що "Нові дні" перестали вживати слово "радянський". Слово "советський" не перекладається ні в одній мові світу, за винятком мов у підзладних советчикам сагелітних країнах. Не перекладається воно тому, чому не перекладаються і слова "капіталізм", "феодалізм", "соціалізм", "комунізм". Бо воно несе специфічний зміст, який не можна ототожнювати з якимись радами. Ми ж знаємо, що ради не грають ніякої ролі в адміністративній системі СРСР. А перекладаючи слово "советський" на "радянський", ми ніби признаємо, що СРСР керується радами населення.

Чому советчики наз'язали українцям сентиментальне слово "радянський"? А тому, що вони хочуть змазати той факт, що їх влада принесена на Україну російськими окупантами. Хочуть, щоб це слово "радянський" зблизило, "зріднило" українців з московським урядом.

Василь Чапленко бере слово "радянський" у лапки, але це тільки компроміс. Може він скаже, чому в усіх мовах світу пишуть "Soviet", і нікому не спадає на думку твердити, що це "занечищує" їх мову в більшій мірі, ніж уживання слів "капіталізм" чи "комунізм"?

Філадельфія, США  
С. Стецюк

\*\*\*

Добре, що "Нові дні" вже не перекладають таких слів, як "советський", СРСР, КПСС, КГБ, УСССР і т. д.

Справжніх рад трудящих в СРСР ніколи не було й немає тепер. Крім того, перекладаючи слово "совет" словом "рада", ми поганимо гарне українське слово, вже не кажучи про те, що цим самим "легітимуюємо" советську брехню.

Т. Литвяк  
Едмонтон

\*\*\*

Я б писав навіть не "советський", а "сазський". На мою думку, слово "радянський" більше пасувало б тій державній структурі, яку хотіла мати Центральна Рада.

З. Щусь, США

## ФОРМА І ЗМІСТ

Мені дуже сподобалися вірші, вміщені в січневому числі "Нових днів". Вони наче повів свіжого повітря після всіх тих віршилищ та віршиських, що їх пишуть або початківці, або люди, яким здається, що можна писати вірші, не знаючи як слід граматики та правил літературної теорії.

Як часто доводиться натикатися на вірші або переповнені гримучими та тріскучими словами без уваги на всякий зміст, або як-так заримозану прозу, та ще й малограмотну. Я вже не кажу про "модерністичні", з дозволу сказати, вірші, для

писання яких взагалі не треба знати ні граматики, ні навіть самої мови. Треба тільки взяти словник, витрусити з нього якусь кількість іменників та дієслів, перегахлювати їх та те, що вийде — без сенсу й рим — видати за вірші... Дитяча гра!

Звичайно, в нас є й добрі старші поети: Качуровський, Олександрів, Веретенченко, Полтава, Лиман, Діма, Черинь, Онуфрієнко та інші, але вони не хочуть друкуватися в журналах. Мабуть, збирають свої твори для збірок. Думаю, що на цьому вони прогадують, бо зменшують кількість своїх читачів. Чи багато в нас купувальників для поетичних збірок?

Я з великим задоволенням прочитав вірші в січневому числі. Вони написані чудовою і багатого українською мовою і при довершеній поетичній формі мають значний зміст. Слабеньких віршів не варто друкувати в "Нових днях", бо вони тільки шкодять престижеві журналу.

Б. О.  
Філадельфія, США

## НОВОТВОРИ І "ПУРИСТИ"

Звичайно, нам потрібні нові слова. Це особливо ясно нам тепер, коли ми живемо в іншомовному оточенні.

Можна навести сотні англійських слів, для яких у нас немає точних, однослівних відповідників. Це створює великі труднощі для перекладачів та неминує робить переклади неадекватними, стилістично гіршими від оригіналів.

На жаль, у нас є чимало не дуже інтелігентних людей, які кожен новотвір прийматимуть "у багнети". Вони не відчують потреби в нових словах, бо їх мислення відбувається на нижчих інтелектуальних рівнях. Вони почувають себе зручно і затишно тільки в межах якнайменшого словника, який не підіймається над їх вузькими розумовими обріями, й жахаються кожного нового слова, яке вимагає від них розумового зусилля. Таких зусиль вони робити не люблять.

Недавно я мав розмову з одним "пуристом", який з піною на губах доводив, що слово "мисль" — нам чуже, і його треба вигнати з української мови, бо в нас є "своє" слово "думка". Чи можна серйозно розмовляти на мовні теми з людьми, які не бачать різних відтінків значення в синонімах "думка" і "мисль"?

П. Копиленко  
США

## НА ПОЛІПШЕННЯ ЖУРНАЛУ

Посилаю Вам передплату на два роки вперед та 7 доларів на розбудову, бо дуже ціню Ваш журнал — на мою думку, найкращий журнал у нашій діаспорі. Дай Вам Бог доброго здоров'я для Вашої корисної праці.

Ю. Головата  
Етобіко, Онтаріо

# У країні - в'язниці

## МАСКУ СКИНУТО...

Цинічна й нахабна русифікація на Україні продовжується щоразу швидшими темпами.

Московський тижневик "Новые книги в СССР" повідомив, що в 1977 році сім українських наукових періодичних видань переходять на російську мову. Паралельних українських видань не буде.

Це такі видання: "Етика й естетика", "Економічна географія", "Питання атеїзму", "Проблеми правознавства", "Філософські проблеми сучасного природознавства", "Фізична географія і геоморфологія". Можна, звичайно, не дуже журитися тим, що українці не читатимуть українською мовою таких журналів, як "Питання атеїзму", або журналів, присвячених брехливому советському "правознавству" та "філософським" питанням. Але справа не в цьому.

Скасування кількох наукових, чи в даному разі псевдонаукових, публікацій іще раз підтверджує слова самвидавного "Українського вісника" про те, що вожді советського комунізму вирішили послідовно ліквідувати те, що лишається ще від української культури — навіть осовеченої й понівеченої.

\*\*\*

Антисоветські настрої на Україні поширені тепер як ніколи досі. — твердить киянин О. Ямпольський, який знає і єврейських, і українських дисидентів. — Особливо в середовищі студентів, яких за це часто викидають з київських вищих учбових закладів — університету, художнього інституту, консерваторії.

У концтаборах та "психушках" продовжується варварське знущання з політичних в'язнів, які протестують голодовками.

М. Руденко, член Української групи для нагляду за виконанням Гельсінкської декларації, пишучи про героїзм політв'язня лікаря М. Ковтуненка, закликає громадськість усього світу стати на оборону цього незламного борця за свободу.

Одержано звістку про те, що в тюрмі помирає безстрашний українець Олександр Сергієнко. Мати недавно звільненого з СССР Буковського закликає весь світ врятувати від смерті Сергієнка, Антонюка й Пронюка, хворих на сухоти.

Про тяжку долю І. Світличного пише в своєму листі по "Амнесті Інтернешенал" та Міжнародного Червоного Хреста учасниця російського руху дисидентів Мальва Ланда.

"Тяжко хворих політичних в'язнів примушують працювати на виробництві, шкідливому для їх життя. До непосильної і смертельної для нього роботи присилувано літератора І. Світличного, хворого на церебральну гіпертонію з ангіоспазмами. Зараз він у Пермському концтаборі".

Мальва Ланда звертається до світової громадськості з закликом домогтися звільнення Світличного та Стефанії Шабатури художниці з якої брутально знущаються кагебісти. Шабатура ув'язнена в мордовському таборі суворого режиму. Її мистецькі твори знищено.

Англійська організація КАПА, "Кампанія проти зловживання психіатрії для політичних цілей", виступила на оборону поета З. Красівського, про якого багато розповідають колишні політв'язні Файнберг і Севрук, які виїхали на Захід. Вони захоплені його героїзмом і талантом.

На Україні створено філію Громадської групи для нагляду за виконанням Гельсінкської декларації. До її складу ввійшли: поет М. Руденко, юрист Л. Лук'яненко, який пробув в концтаборах 15 років, мікробіолог Н. Строката, звільнена з концтабору в грудні 1975 р., письменник О. Бердник, мовознавець О. Тихий і О. Мешко, що теж сиділа у сталінському концтаборі. Московським представником української групи є генерал П. Григоренко.

У день створення цієї групи квартира М. Руденка була обкидана цеглинами, при чому поранено О. Мешко (мати О. Сергієнка). Ніхто не сумнівається, що це хуліганство було вчинене кагебістами.

Вашингтонські українці говорили по телефону з П. Григоренком, який підтвердив, що Політбюро зараз уживає особливо лютого терору проти українських волелюбців.

Твори відомого поета В. Симоненка вилучено з бібліотек, і згадувати його в пресі заборонено. Першим виступив проти Симоненка заядлий пристосованець М. Шамота.

Київські органи влади знесли скульптуру-монумент "Соняшна Україна", споруджений в 1970 році недалеко від університету.

Немає наостанок, що XXV з'їзд компартії УСССР з початку до кінця провадився російською мовою. Маску скинуто...

В. ЯРОШ

## ЯК ТРУДНО!

Як трудно серцю відірватись  
Від тебе, бідний краю мій!  
Як довго ще тобі лишатись  
В тобі накиненим ярмі?

Мені ж не сила зупинитись,  
Бодай щоб дух перевести, —  
Як серцю тільки — битись, битись,  
Так і мені — все йти та йти!...



# Несила мені забути...

В. ЯРОШ

## СТАНСИ

Коли себе відчули ми  
У наших днів фатальній драмі  
Не жалюгідними рабами,  
А волі гідними людьми,

Коли, знемігшись у ярмі,  
Ми життєві міняли ролі —  
Щоб не тягти ярмо на "волі",  
Сміливі в тюрми йшли самі,

А боязкі лишали нас  
Віч-на-віч з долею своєю; —  
Ти стала в цей зловісний час  
Мені незгасною зорею.

Коли, забутий усіма,  
Протистояв я держимордам, —  
Прийшла до мене ти сама  
І поруч мене стала гордо.

Ти йшла і йдеш зо мною нині  
По бездоріжжю, по ночах, —  
І бачу я в твоїх очах  
Любов і міць — завжди незмінні...

Україна, 1973

Б. РУНИЧ

## КИЄВЕ МІЙ!

Що "далеко" і що нам "близько" —  
Лиш відносних означень гра:  
Два дні звідси до Сан-Франціско,  
Років сто тепер до Дніпра...

Але місто найближче буде  
Найдальшим мені уже, —  
Бо, обжите ненашим людом,  
Воно зараз для нас чуже...

Хоч несила мені забути  
Місто серця мого й душі, —  
Та не можу я більше чути  
На Хрещатику сміх чужий!

Але вічні Софії мури,  
Сонце в небі, вода в Дніпрі  
Пам'ятають полки Петлюри.  
Що ж нам Roma, New York, Paris!...  
Києве мій,  
Дальній — близький!

*Примітка:* Roma (італійською мовою) — Рим,  
Paris (французькою мовою) —  
Париж (вимовляється: Парі)

Борис ПАСТЕРНАК

## КИЇВСЬКА БАЛЯДА

Дрижить п'їтьма в небесній вазі —  
Іде гроза з далеких піль.  
Спадають зоряні алмази  
В садів зелену заметіль.  
Густіє ніч. На тротуарі —  
Юрба, в юрбі — дзижчання бджіл.  
Обвали хмар, уривки арій,  
Смутний Дніпро, нічний Поділ.

"Іде" — відлунює щоразу,  
І осідає важко в пил,  
Мов осягнувши іншу фазу,  
Дух матіол над рухом тіл.  
"Іде" — від пари і до пари,  
"Іде" — зі схилу і на схил.  
Сліпі заграви, хмар отари,  
Смутний Дніпро, нічний Поділ.

Грімниці вибух — крик наказу  
Когортам людоборчих сил, —  
І всі молитви і екстази,  
Даремні, падають без крил.  
Їх зліт — легенда про Ікара.

Одвічна драма людських діл.  
Чекають злобного удару  
Смутний Дніпро, нічний Поділ.

І блиск, і знов, і грім — і зразу  
Гроза стрясає височінь.  
Шопена вистраждана фраза  
Летить у липову кипінь,  
В зелений сум араукарій.  
І глухо колються навпіл,  
Улігши силі грізноарій,  
Смутний Дніпро, нічний Поділ.

Баляда ця — для тебе, Гаррі!  
У ній бурхання темних слів,  
Заграв надобрійні пожари,  
І буйна міць південних злив.  
Я бачив це й не розбазарю —  
Каштанів брили, вулиць квил,  
Концерт і парк на крутоярі,  
Смутний Дніпро, нічний Поділ.

Переклад С. ДЕЙНЕГА

# Ліквідуючи ворожу "спадщину"

## З якими проблемами зустрінеться визволена Україна?

### ДРУГА БЕСІДА

Коли троє приятелів усілися перед каміном, у якому язики веселого полум'я жадібно вилизували кілька полін, і зробили перші ковтки з чарок, наповнених вином, що його недавно "відкрив" Микола Петрович, господар після короткої павзи запитав своїх гостей:

— Як ви, панове, думаєте, який відсоток населення України зараз прагне політичної самостійності для своєї республіки?

— Ніяких цифр, звичайно, зараз дати не можна, — відповів Андрій Євгенович. — Але що переважна більшість селянства буде за самостійність — у цьому для мене немає жодних сумнівів.

— Але ж не забувайте, що відсоток селян у населенні України щораз зменшується, — зазначив Омелян Панасович.

— Я також певен, що інтелігенція, яка вийшла з селянства, теж буде за незалежність від Росії, — відповів Андрій Євгенович.

— Ну, а решта міського населення?

— Насамперед не забуваймо, що в містах України дуже багато росіян. На всю Україну, мабуть, не менше 10 мільйонів. Додайте до цієї цифри зросійщене міщанство, яке колись — пам'ятаєте? — стогнало від українізації. А зараз воно зросійщене ще більше.

— Все буде залежати від того, — вступив у розмову Микола Петрович, — з чим прийде до них національний український уряд, яку він запровадить політику. Міщани будуть боятися, що їх виселятимуть з України, що їх — неукраїнців та поросійщених — зроблять громадянами другої класи. Одним словом, що влада може опинитися в руках "бандерівців", які вже багатьох налякали.

— З цим я цілком згоден, — кивнув головою Андрій Євгенович. — Українські партії повинні будуть з самого ж початку чітко визначити свої цілком демократичні позиції, вести дуже обережну політику і, звичайно, не утискувати нацменшин.

— Ну, а все ж таки, — вернувся до початку розмови Микола Петрович. — на який відсоток населення ми можемо розраховувати?

— Знаєте що, — сказав Омелян Панасович. — У мене були про це розмови з росіянами, які за-

певняли мене, що більшість населення України проти відокремлення від Росії. Як ви думаєте, що я їм відповідаю?

Його приятелі запитливо подивилися на нього.

— А ось що. Американські історики говорять, що за відокремлення Америки від Англії була приблизно третина населення. Друга третина була проти відокремлення, і багато людей з цієї третини навіть воювали в рядах англійської армії проти революціонерів. А третій третині було до всього байдуже — вони не були ні з першими, ні з другими, займалися своїми особистими шкурними справами.

Подумавши трохи, Омелян Панасович продовжував:

— Недавно ми відзначали двохсотрічний ювілей Американської революції. Цілий світ ушанував американських сепаратистів, які відкрили нову еру в історії світу. Ніхто не згадував оту байдужу третину, і майже зовсім не говорилося про тих американців, які боролися проти революції — а їх же було зовсім не мало.

— Треба думати, що подібна ситуація буде й на Україні. Вирішить та сторона, яка буде краще організована, цілеспрямована й рішуча та наполеглива, — виснував Микола Петрович. — і, звичайно, справді демократична.

— Російські і проросійські елементи не здадуться, — сказав Андрій Євгенович. — Знову відродиться славнозвісна організація федералістів, яка на еміграції виявилась такою ефемерною.

— Треба буде тільки не давати їм зброї своєю непродуманою політикою, — докінчив Микола Петрович. — А тепер у мене є для вас інше питання. Припустімо, що комуністична тюрма народів завалилася, нарешті, і Україна одержала політичну самостійність. Які найтрудніші проблеми встануть перед нею?

— Проблем буде багато — в цьому можна не сумніватися. Треба тільки сподіватися, що в нас у цей час знайдеться досить мудрих і зрілих державних мужів, які зможуть справитись із усіма труднощами, — відповів Андрій Євгенович.

— Все таки, як ви думаєте, які це будуть проблеми?

— Насамперед це, розуміється, буде питання про те, якою має бути політична й економічна

структура нового українського суспільства. Чим буде замінено совєтське тоталітарне рабство, — сказав Омелян Панасович.

— Другою важливою проблемою, яка до певної міри впливатиме з першої, але разом з тим буде й самостійною, це — боротьба проти тих елементів населення, які будуть намагатися скомпрометувати молоду українську державу. Їх діяльність буде мати якнайрізноманітніші форми, — промовив Андрій Євгенович.

— Якщо я вас правильно розумію, ви говорите про апарат репресії, боротьби проти саботажу тощо? — подивився на нього Микола Петрович.

— Боротися проти саботажу, мабуть, таки доведеться. Без цього, боюсь, не обійдеться. Але не дай Боже того, щоб наші майбутні державники почали наслідувати методи комуністичного терору. Це було б для нас політичним самогубством. Не повинно бути ніяких череззвичайок, ніяких масових чисток населення. Треба буде сказати нашим неприятелям: якщо українська державність вас не влаштовує, ви завжди можете знайти собі притулок у Росії. Але ніяких брутальних репресій...

Подумавши трохи, Андрій Євгенович додав:

...на узвіз інших компрометантів української держави.

— Гарзд, — кивнув головою Микола Петрович, — потім ми попросимо вас удокладнити свою думку. А тепер я хотів би визначити нашу третю кардинальну проблему. А полягає вона ось у чому: після стількох років русифікації чи знайдемо ми потрібну величезну кількість інтелігенції, зокрема службовців, які володітимуть літературною українською мовою?

На деякий час у кімнаті запало мовчання. Потім слово взяв Омелян Панасович:

— Отже ми визначили три основних труднощі, з якими доведеться мати справу першому урядові незалежної України. Тепер я пропоную докладніше зайнятися кожною з них зокрема. Насамперед про нову політичну і економічну структуру.

— У мене є така пропозиція: спершу давайте визначимо, якої структури не можна заводити на Україні. Для цього давайте назвемо характерні негативні якості комуністичного хазайнування. Слово за вами, Омеляне Панасовичу.

— Добре, — погодився Омелян Панасович, — Передусім установимо факт, що совєтська економічна система є породженням однопартійного режиму і є наслідком намагання комуністичної партії будь-що тримати всю повноту влади в своїх руках. Цій тоталітарній партії належить вся земля і всі природні ресурси, вся промисловість, сільське господарство, транспорт, торгівля, фактично, всі люди. Крім того, під її абсолютною контролею є всі школи, наукові й культурні заклади, всі засоби комунікації, насамперед преса, телевізія, радіо і т. д.

Відмітними рисами совєтської економіки, — продовжував він по короткій павзі, — є такі: концен-

трація економічної моці в руках уряду, який є знаряддям партії. Отже, кожна людина є в подвійній залежності від політбюрократів — політичній і економічній. Таким роєм, відній підсовєтській людині буквально нікуди податися.

При партократії неминучим феноменом є панування партійної бюрократії, яка хоче тримати все під своєю контролею. А бюрократичний характер керівництва економікою веде до таких явищ: величезні помилки в плануванні, неймовірна безгосподарність, безініціативність керівників підприємств, хижацтво в експлуатації природних ресурсів, розбазарювання й розкрадання державної власності. А в результаті — низька якість та вічні недостачі товарів і продуктів харчування.

Тому совєтських робітників і селян-колхозників характеризує повна відсутність трудового ентузіазму. Працюють вони абияк, шияють, промучують, бракоробствують, крадуть матеріали, інструменти, готові вироби...

— До цього можна додати, — зазначив Микола Петрович, — що єдиною галуззю промисловості, де робота йде як слід, є військова індустрія.

— Ну звичайно. Від неї залежить їх диктатура і її майбутнє.

— Отже ми визначили, чого не можна допускати на вільній Україні. Який же буде характер її економічного ладу? — запитав Андрій Євгенович.

— Це, звичайно, вирішувати не нам. Але можна бути певним, що зміни будуть ґрунтовними.

— Якби я мав вибирати між совєтським "соціалізмом" і капіталізмом, то я завжди вибрав би капіталізм, бо, поперше, той соціалізм не є ніяким соціалізмом, а державним капіталізмом, — сказав Андрій Євгенович.

— Совєтську економічну структуру я б скорше означив як економічний феодалізм, — зауважив Омелян Панасович.

— Дуже влучне означення, — погодився Андрій Євгенович. — Подруге, при капіталізмі принаймні немає такого тотального політичного рабства, як в ССРСР.

— Я сказав би, — усміхнувся Омелян Панасович, — що, наприклад, в Америці свободи подекуди навіть занадто багато. Зокрема для тих, хто виробляє фільми, переповнені порнографічним сексом та садистичним насильством, і для своєї фінансової вигоди розбещує мораль молодих людей.

— Не кажучи вже про те, — кивнув головою Микола Петрович, — що забагато лібералізму страшенно утруднює боротьбу з кримінальними організаціями.

— І надмір свободи веде до несвободи пристойним громадянам ходити увечері по вулицях, — додав Омелян Панасович. — Парадоксально, але факт!

продовжував:

Усі посміхнулись. Потім Андрій Євгенович продовжував:

— Для України я не хотів би ні соціалізму, ні капіталізму в його чистому вигляді. Того, при якому так звані "спеціальні інтереси" мають надто великий вплив на внутрішню й зовнішню політику уряду.

— І штовхають Америку на шлях детанту, який допомагає Москві посилюватись і економічно, і військово та зміцнювати свою владу над своєю імперією, — додав Омелян Панасович.

— Як на мене, то я волів би ефективний і справедливий економічний лад, у якому б не було негативних сторін і соціалізму, і капіталізму. Лад, який я назвав би кооперативізмом. Не знаю, хто й де вжив цієї назви. На мою думку, добувна, важка й військова промисловість та транспорт мають бути власністю держави, а в легкій промисловості під контролею уряду має бути свобода для приватної ініціативи — і окремих осіб і кооперативів. Але справжніх кооперативів. І щоб приватні підприємці та коопи вели між собою конкуренцію.

— Я поділяю вашу думку, — відгукнувся Омелян Панасович, — але ви не згадали сільського господарства.

— Я за те, щоб ті, хто хоче господарювати самостійно, мали право вийти з колхозів та одержати індивідуальні наділи. А хто хоче залишитися в колективах, нехай залишаються. Може й такі будуть. Зрештою, колективне господарювання не комуністи видумали, вони цю ідею, як і багато інших, вкрали в різних політичних мислителів.

Здається, ми всі додержуємось однієї думки в цьому питанні. Але вирішати будуть, звичайно, члени майбутнього українського парламенту. Тепер перейдімо до другої проблеми, яку визначив Андрій Євгенович.

— Мене турбує, що молода українська державність може бути легко скомпрометована бюрократичним апаратом, який успадкує ментальність совєтської бюрократії. Як цього не допустити?

Подумавши трохи, Андрій Євгенович продовжував:

— Бюрократизм — це страшна річ. Бюрократи — це люди, які, дорвавшись до тепленьких посадок, починають думати, що вони одержали свої посади не для служби народові, а від якоїсь Вищої сили, за якісь особисті якості, і тепер їх привілеєм є працювати для свого власного добробуту й збагачення.

Ми всі знаємо, що являє собою огидна совєтська бюрократія. Але бюрократія шкідлива не тільки в ССРСР. Подивіться, яку величезну бюрократію вигодували протягом останніх десятиріч у США. Вона пожирає вже чверть усього державного бюджету, марнує величезні гроші, постійно розростається, але не робить того, що треба, й робить те, що не треба, й обслуговує насамперед саму себе. Люди в США за голову

хватаються, дивлячись на цю потвору, на цей справжній левітан. І ніщо з цією безликою потворою вже не зробиш...

— Треба сказати, що українська бюрократія анітрохи не краща за всяку іншу. Вона була завжди люто своєкорислива — навіть і в козацькій державі, і пізніше в різні періоди нашої історії. А згадайте оті славнозвісні "таборові держави", де розперізувались усякі начальники, а особливо самопостачальники, які старалися забезпечити себе всією можливою розкішшю за рахунок маси, — промовив Микола Петрович і з виразу його обличчя було видно, що ті самопостачальники добре врізались йому в пам'ять.

— От я і боюсь цього. Відома річ, що коли організується новий політичний режим, першими, хто лізе в його адміністративно-службовецький апарат, це — опортуністи, шкурники, самопостачальники, кар'єристи та подібна погань. Їх треба негайно виявляти й викидати ще перед тим, як вони встигнуть скомпрометувати нову владу перед масою населення.

— А скомпрометувати її вони можуть дуже швидко — зазнайством, пихою, неввічливістю, бюрократичною тяганиною, самопостачанням, хабарництвом і т. д., — хитнувши головою, сказав Омелян Панасович.

— Ну от бачте. Це показує, скільки турбот буде у нового уряду. І скільки треба буде ідейних і чесних працівників на багатьох ділянках адміністративної праці. Їх треба буде вдень з вогнем шукати.

— Невже ж так і не буде достатньої кількості чесних службовців на мільйони українського населення? — розвів руками Микола Петрович.

— Приїджді розповідають про страшний занепад громадської моралі під комуністичною диктатурою. Природа совєтської держави така, що неминуче псує людей, — нагадав Омелян Панасович.

— Існує ще одна небезпека, — почав Андрій Євгенович, — а саме: українські адміністратори навіть і ідейні й чесні, можуть нетактовно поводитись із рядовими людьми, давати їм відчувати свою владу. І це може викликати відразу в населення.

— Проблема складна, що й казати! — махнув рукою Омелян Панасович. — Як же підготуватися заздалегідь до боротьби з такими явищами? Та й боротися будемо ж не ми, а тамтешні люди. Бо я не думаю, що емігранти братимуть якусь участь у будівництві української державності.

— Звичайно, ні, — погодився Андрій Євгенович. — Старше покоління емігрантів має дуже слабий історичний зв'язок з батьківщиною, на той час вимре, а молоде покоління, в діаспорі народжене, й мови як слід не знатиме, та й органічного зв'язку з старим краєм не матиме. Лише одиниці з нього схочуть вернутися на Україну.

(Закінчення на 20-ій стор.)

# Добре знані методи

## ЯК ПЕТРО І ЗАМАНІВ У ПАСТКУ НЕБОЖА МАЗЕПИ

Під час Північної війни, яку російський цар Петро I вів проти Швеції, домагаючись виходу до Балтійського моря, північнонімецьке місто Гамбург було "нейтральною" територією, де воюючі країни тримали свої агентури та плели політичні інтриги.

За своєю старою традицією, Гамбург, вільне місто, давав у себе притулок для політичних емігрантів з різних країн. Тому тут зібралася велика інтернаціональна колонія.

Жили тут і українці-самостійники, якщо можна застосувати до них це пізніше народжене слово. Після смерті гетьмана Мазепи його прибічники продовжували боротьбу проти Петра I-го, підтримуючи взаємини з різними урядами та стараючись прихилити їх до української справи.

Російський уряд мав і своїх агентів у Гамбурзі. Їх очолював німець Фрідріх Беттігер, призначений російським резидентом у 1709 році. Він був начальником царської пропаганди в Північній Європі. Поряд із цим він виконував і інші доручення Петра I.

Улітку 1716 р. в Гамбург приїхав один з найвидатніших українських політичних емігрантів — Андрій Войнаровський, племінник гетьмана І. Мазепи. Гетьман дуже любив сина своєї сестри, яка вийшла за дрібного шляхтича Войнаровського, що прийняв католицтво. Тому Мазепа, вірний православній церкві, узяв на себе виховання свого небожа.

Андрій одержав високу освіту в закордонних школах. Він часто виконував відповідальні завдання гетьмана. Зокрема, він підтримував зв'язок між шведською головною квартирою та військами Мазепи. Андрій відзначався особистою хоробрістю в боях. Разом з Мазепою, Карлом XII та рештками війська він поїхав у Бендери, де в нього на руках і помер його дядько.

Андрій був спадкоємцем Мазепи, і через цю спадщину в нього були якісь незгоди з новим гетьманом Орликом. Це, однак, не зашкодило їх співпраці, і Войнаровський продовжував свою політичну діяльність. У 1715 р. він переїхав у Відень, який став значним центром української еміграції.

На початку 1716 р. Войнаровський поїхав у Швецію в своїх особистих справах. По дорозі в Стокгольм він зупинився в м. Брацлаві в Шльонську, де жила його дружина з малим сином та дочкою. Тут, ніби передчуваючи майбутнє, він склав свій заповіт, залишивши своє майно родині та заповівши тисячу талерів галацькому мана-

стиреві, де був похований І. Мазепа, а також певну суму "тому місцю, де буде лежати моє грішне тіло".

Вернувшись із Швеції, Войнаровський приїхав у Гамбург, але з якою метою — невідомо. Може він любив це шумне й веселе місто. Тут він зустрів і ту жінку, якою зацікавився ще в свої студентські роки — коли вчився в Дрездені та, як небіж українського гетьмана, був прийнятий при дворі саксонського курфюрста Фрідріха - Августа. Ця жінка, Аврора Кенігсмарк, була коханкою курфюрста і матір'ю Морица Саксонського, його сина, знаменитого згодом полководця. Її сальон у Гамбурзі був центром світського й політичного життя.

В її сальоні Войнаровський часто зустрічався з англійським дипломатом Матесоном. У цей час українська еміграція почала орієнтуватися на Англію, занепокоєну наступом Росії на балтійське побережжя. Англійський посол у Стокгольмі нав'язав близькі взаємини з Орликом, який там жив.

Матесон писав у Лондон 18 вересня 1716 р.:

"Учора я мав довгу бесіду з Войнаровським, племінником Мазепи. Він нагадував мені картину становища в Північній Європі та підкреслив загрозу інтересам Англії збоку російського царя .. Англія, сказав мені Войнаровський, знає, яка мука для цілої нації бути в неволі, особливо для волелюбної козацької нації".

Петро I намагався нейтралізувати антиросійську діяльність Англії, яка заважала йому швидше закінчити довгу війну із Швецією. Його особливо роздратовала поява в Гамбурзі Войнаровського, з іменем якого було пов'язано немало неприємних для Петра спогадів. І він вирішив "ліквідувати" Войнаровського.

У той час російські війська стояли в Мекленбурзі, в одому дні переходу від Гамбурга і це полегшувало вироблений ним план розправи з Войнаровським. Петро скликав раду своїх довірених, у якій узяли участь князь Долгорукий, посол у Данії граф Толстой і віце-канцлер Шафиров. Був складений наказ Беттігеру викрасти в Гамбурзі Войнаровського. Що цим буде порушений суверенітет іншої держави та її право давати азиль політичним емігрантам — англо-ки не бентежило російського царя. За успішне виконання "місії" Петро обіцяв Беттігеру 500 карб. щорічної досмертної пенсії.

Через деякий час на допомогу Беттігеру було надіслано в Мекленбург кількох офіцерів на чолі



з А. Румянцевим — тим самим, який "провернув" згодом і виманення Петрового сина Олексія, теж політичного смігранта.

Збереглися рахунки Беттігера, в яких він докладно перераховував усі витрати на організацію викрадення Войнарівського. В цих рахунках перелічено всіх, хто брав участь у "полюванні".

Беттігерові вдалося влаштувати свого шпигуна на роль секретаря Войнарівського. Цей агент, на прізвище Годен, зійшовся з Войнарівським за картярським столом. Інші царські агенти теж зустрічалися з Войнарівським у картярському закладі й, будиши шулерами, обігрували Войнарівського.

Приятелі Войнарівського старалися остерегти його від можливих російських інтриг, указуючи йому на те, що в місті з'явилося багато російських офіцерів. Але він тільки сміявся: "Москалі до мене не доберуться".

Але вони добрались, хоч і через деякий час. Викрадення сталося 10 жовтня. Беттігер заручився сприянням гамбурзького магістрату, пред'явивши йому вимогу царя — затримати Войнарівського як російського підданого, винного царській скарбниці якісь гроші. Цьому магістрату було відмовити цареві, війська якого стояли поблизу.

Проте було домовлено, що Войнарівський буде під арештом у гамбурзької влади. Беттігер не просив його видачі. Але сталося інакше.

Беттігер довідався, що Войнарівський обідає в салоні своєї знайомої. Він улаштував засідку з гамбурзьких кінних поліцаїв та засів разом з ними і сам. Коли Войнарівський сів у карету, щоб їхати додому, Беттігер зі своїми поліцаями зупинив карету й заявив, що він арештовує Войнарівського.

Войнарівський був обурений і відмовився віддати свою шпагу. Її в нього вирвали силоміць. Беттігер вів свого бранця не на місцеву гауптвахту, як було домовлено з німцями, а в свій будинок. Войнарівський опинився на "російській" території, в російському посольстві...

Збентежені члени гамбурзького магістрату послали свою варту, щоб перешкодити Беттігерові вивезти Войнарівського з Гамбурга. Викрадення Войнарівського стало незабаром відоме всьому місту. Преса з обуренням писала про нахабні дії російських агентів. Шведський посланик вимагав негайного звільнення Войнарівського як особи, що є під опікою шведського короля. Члени магістрату заявили, що вони нічого не можуть зробити, бо бранець є в руках російського резидента. Французький посол теж вимагав визволити Войнарівського. Магістрат відпочів, що не допустить вивозу Войнарівського з Гамбурга.

Обізлений інтервенцією іноземних дипломатів, Петро I зажадав від гамбурзької влади видати Войнарівського, пригрозивши застосуванням сили. Одночасно шведський уряд повідомив гамбуржців, що коли вимога російського царя буде зignorана, то шведська флота вживе відповідних заходів проти гамбурзьких кораблів.

Магістрат відмовився видати Войнарівського. Але той все таки був під вартою у Беттігера.

Віденський уряд наказав гамбурзькій владі не видавати Войнарівського ні в якому разі. Цар мав перевести свої претенсії до Войнарівського в імперський суд. Здавалося, що небезпека для Войнарівського минула. Але... через три дні Войнарівський був уже в руках Петра...

Що ж сталося?

Фатальну роль зіграла, сама того не бажаючи, ота сама стара приятелька Войнарівського Аврора Кенігсмарк. 4-го грудня в Гамбург приїхала гофмайстерина Петрової дружини. Про це Аврора так писала французькому послові:

"У мене була сьогодні гофмайстерина цариці й повідомила, що здоров'я цариці гіршає і їй треба переїхати в Гамбург, але цар про це й чути не хоче, поки не буде розв'язане питання про Войнарівського. Цариця певна, що коли Войнарівський добровільно прийде до царя, то він не тільки не буде покараний, але йому буде дозволено жити на Заході. Його родичі, заслани на Сибір, будуть повернені на Україну, і їм вернуть конфісковане в них майно. Цар тільки хоче обміркувати з Войнарівським українські справи".

Гофмайстерина додала до цього, що Петро I буде особливо милосливий до Войнарівського, бо нині він у доброму гуморі.

Ця гофмайстерина, ім'я якої залишилось невідомим, виявилась доброю дипломаткою. Вона обдурила навіть таку досвідчену в інтригах жінку як Аврора Кенігсмарк. Данський і шведський посланики також повірили їй і від імені царя обіцяли Войнарівському свободу.

Войнарівський теж повірив і попросив гамбурзького магістрата відпустити його в Альтону, де стояв російський двір. Його відвезли...

Звичайно, російський цар обманув і Войнарівського і довірливих чужоземних дипломатів. Войнарівського привезли в Пелерборг та стращно катували, вимагаючи від нього, щоб він розповів про пляни "мазепинців".

Войнарівський просидів у Петропавлівській тюрмі-фортеці до 1725 року, а потім був засланий аж у Якутськ, де й помер у 1740 році. Там його, майже одичалого, зустрів відомий мандрівник Міллер.

Декабрист Рилєєв написав поему "Войнарівський". Її майстерно переклав українською мовою Святослав Гординський.

...Дуже повчальна ця сумна повість про Андрія Войнарівського. Методи царя з успіхом перейняли його "гідні" спадкоємці — советські комуністи, які обдурили та викрали стільки людей, що їм і ліку немає.

**В. ПЕТРАШІВСЬКИЙ**

---

**ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ЗАЛЕГЛУ ПЕРЕДПЛАТУ?  
ЯКЩО НІ — ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО!**

---

# Загадка смерти Сталіна

## ХТО ПОМІГ ДИКТАТОРОВІ ПІТИ НА "ТОЙ СВІТ"?

До своєї еміграції на Захід відомий російський публіцист А. Авторханов був цим високоставленим працівником ЦК КПСС. На Заході він написав кілька книг, у яких, можна сказати, з особистого досвіду викрив антинародну суть комуністичної шкатури. Зокрема дуже цікава його книга "Загадка смерти Сталіна", що вийшла в світ зовсім недавно.

Авторханов твердо переконаний, що Сталін помер від крововиливу в мозок, і трапився це не на його московській квартирі, а в Кунцево. де диктатор жив на "дачі" під сильною охороною.

Як відомо, офіційна версія твердить, що Сталін помер від крововиливу в мозок, і трапився це не на його московській квартирі, а в Кунцево. де диктатор жив на "дачі" під сильною охороною.

За твердженням Авторханова, проти Сталіна існувала змова, в якій брали участь Маленков, Хрущов і Булганін. Хоч Авторханов у своїй книзі не наводить незнаних досі фактів, проте він зібрав багато відомостей, що стосуються так званої "справи Берія".

Як відомо, наприкінці свого життя Сталін був уже напівбожевільним, якщо не зовсім божевільним. Скрізь йому ввижались зрадники й змовники, що готували замах на його життя. Він одного за одним віддавав під арешт своїх найближчих чекістів, як Менжинський, Ягода, Єжов. І, нарешті, перестав довіряти навіть Берії, якому сам довірив наймогутніший пост у країні — після свого власного. Ось що розповідає Сталінова дочка Світлана Алілуєва в своїй книзі:

Одного разу вона за ти билася ночувати в п'ятиквітній Берія. Ранком її батько подзвонив їй і люто вилаявши її, вигукнув:

— Негаймо ж вертайся додому! Я Берії не довіряю!

Світлана пише, що Берія в цей час уже усвідомив небезпеку, що загрожувала йому, і добирав способів урятувати себе.

Тим часом Сталін придумав спосіб якнайшвидше позбутися всіх своїх дійсних і уявних ворогів: почати з чогось невеличкого, а потім заплутати в новостворену справу й членів Політбюро. Це завжди було його улюбленою тактикою.

13 січня 1953 року за його наказом була оприлюднена так звана "Хроніка ТАСС", в якій говорилось про те, що доблесна Чека розкрила змову лікарів-терористів, які хотіли звести зі світу "батька народів", а заодно й інших вождів партії і уряду. Того ж дня була опублікована стаття, написана, очевидно, самим Сталіним, але підпи-

сана не ним: "Підлі шпигуни й убивці під маскою професорів — лікарів".

Усі заарештовані лікарі працювали в кремлівській лікарні й, за винятком одного, були євреї. В катівні НКВД вони "призналися", що служили американській і англійській розвідкам. Вони нібито вже вбили Жданова й Щербакова (секретарів ЦК) і збиралися відіслати на той світ ще кількох маршалів. Зробили це вони нібито за наказом сіоністів... Але разом з тим вони діяли і за завданням якихось "правих опортуністів". А Берія був винний уже в тому, що не зумів вчасно розкрити цю змову.

Берія, який сам дотримувався подібних метод, зрозумів, що кожен день прогаяння може стати останнім днем його підлого життя. Оскільки й інші "вожді партії" здогадувались, яку долю їм готує їх "улюблений" батько, природно, що виникла змова випередити Сталіна.

28 лютого Маленко, Берія, Булганін і Хрущов відвідали Сталіна на його дачі. Обід тривав, як це завжди було в Сталіна, до 6-ої години ранку. Сталін перехилив чарку за чаркою. Хрущов потім згадував:

"Ми розійшлися по домах, раді тим що обід закінчився так добре... Я був певен, що наступного дня, в неділю, Сталін викличе нас до себе. Але він не дзвонив. Раптом телефон задзвонив. Це був Маленков. Він сказав: "Слухай, щойно дзвонила охорона з дачі Сталіна. Вони думають, що Сталінові щось сталося. Буде краще, якщо ми туди поїдемо".

Віддана диктаторові його економка Мотрона Петрівна розповіла їм, що, як правило, Сталін кликав її десь об 11 годині ранку й просив дати йому щось поїсти. Цього разу він її не покликав. Занепокоєна, вона пішла до нього в спальню. Він лежав на підлозі біля ліжка. Члени Політбюро, що приїхали до Сталіна, вирішили, що він випив сабагато й, п'яний, звалився з ліжка, і що їм краще вдатися, що вони цього не бачили. То вони й поїхали собі геть.

Тільки пізно вночі 1 березня сталінська охорона надумалась повідомити "вождів", що із Сталіном щось негаразд. "Вожді" поспішили на дачу. Цього разу з ними були Каганович і Ворошилов. Подумавши, вони викликали лікарів. Причому якихось невідомих лікарів. Невідомо навіть, чи ці люди взагалі були лікарями, чи просто Беріївими чекістами... Світлана Алілуєва пише:

"Ці невідомі лікарі, що вперше бачили Сталіна, страшенно метушилися біля нього. Ставили йому на шию й на потилицю п'явки, робили кар-

діограми, рентгенували його легені. Медсестра раз-у-раз робила йому якісь впорскування; один із лікарів безперервно записував у журнал перебіг хвороби”.

Далі Алілуєва оповідає про Сталінову агонію. Раптом — “і це було незрозуміло й страшно” — Сталін підняв руку, “начебто погрозив усім нам. Жест був незрозумілий, але погрозовий, і невідомо, кого й чого він стосувався”.

Тим часом “вожді” стояли побіля й поглядали один на одного. Як оповідає Хрущов, “єдиною людиною, що мала якнайбільші підстави бажати Сталінової смерті, був Берія. Він відверто зкуцався з помираючого Сталіна”.

Хрущов відвів Булганіна вбік і запитав його:

— Ти розумієш, яка ситуація виникне, коли помре Сталін? Ти знаєш, який пост хоче зайняти Берія?

— Який?

— Він хоче бути міністром безпеки. Якщо він доможеться того, то це буде початком кінця для всіх нас. Будь-якою ціною ми повинні не допустити цього!

Булганін погодився. Вони почали обмірковувати, як перетнути Берії дорогу.

Але Берія перехитрив і Хрущова, і Булганіна, і Маленкова, який пізніше теж приєднався до змови. Він, Берія, сам призначив себе і на пост міністра державної безпеки, і на пост міністра внутрішніх справ.

Якось жінка, якої (крім Берії) ніхто з вождів не знав, весь час робила Сталінові уколи. Алілуєва оповідає:

“Тільки одна людина поводитись майже непристойно. Це був Берія. Він був надзвичайно збуджений. Його лице щоразу мінилось від пристрастей, які його переповнювали. А ці пристрасті були: честолюбство, жорстокість, підступність, жадоба влади... У цей фатальний момент він прагнув не перехитрити й недохитрити... Він підходив до Сталінового ліжка й довго вдивлявся в лице хворого. Батько іноді розплющував очі, але не опритомнюючи. Тоді Берія дивився, ніби вп'явшись у нього очима. А коли все було кінчене, він перший вискочив у коридор і в тиші залу, де всі стояли мовчки, пролунав його гучний голос, у якому звучала радість: “Хрустальов! Машину!”

Авторханов ані трохи не сумнівається, що Сталіна отруєно якимсь повільно діючим препаратом. Берія завжди тримав у себе такі отрути “про всяк випадок”. Син Сталіна, Василь Сталін, який теж був присутній при батьковій смерті, прилюдно заявляв: “Сталіна отруїли! Сталіна вбили!”

Письменник Ілля Еренбург перший сказав західним журналістам, що, на його думку, Сталіна вбито. Пізніше те саме сказав член президії ЦК Пономаренко.

За словами Еренбурга, 1 березня в Кунцево відбувалося засідання президії ЦК КПСС. Виступив Каганович, який просив Сталіна, щоб була створена особлива комісія для об'єктивного

розслідування “справи лікарів” та щоб був відкликаний чакан про деорганізацію єврсів у віддалені місця Сибіру.

Усі члени ЦК, крім Берії, підтримали просьбу Кагановича. Сталін розлютився й почав брутально лаятись та погрожувати всім нещадною розправою. Після цього цекісти зрозуміли, що йдеться про їхнє життя.

Мікоян, нібито, заявив Сталінові:

— Якщо через півгодини ми не вийдемо звідси єїльними, армія займе Кремль!

Каганович відразу порвав на клапті свій білет члена президії ЦК і кинув його на стіл перед очима Сталіна.

Тут Сталіна й ударив грець. Він упав непритомний. Пізніше Хрущов розповідав подробиці цієї події (вони не ввійшли в його спогади): коли всі вийшли з кімнати, “Берія, який завжди носив із собою ампули з отрутою, залишився на самоті зі Сталіном”.

Усе сказане вище є лише стислим викладом одного з розділів книги Авторханова. Він наводить у ній і інші версії убивства Сталіна, і нерідко вони одна одній суперечать.

Десь у кремлівських архівах мають бути документи про те, що сталося. Можливо, що Сталінові пересемники їх знищать, а може вони якось і збережуться. І тоді світ довідається про те, що відбулося за лаштунками Кремля в тому осоному кублі, що називається Політбюро ЦК КПСС...

*П. МЕТЛИНСЬКИЙ*

---

---

## *С. ДЕЙНЕГА*

### ПОЛОНЕНИЙ ШЛЮП

Вітри із заморських країв  
Погойдують шлюп на причалі;  
Стенається шлюп у печалі,  
Прип'ятий до цих берегів.

Просмолене томиться тіло,  
Зітхає просолена грудь;  
Йому б розгорнути вітрила,  
В омріяну рушити путь,

Щоб вітер напружено й різко  
У снасті тугій заслівав,  
Щоб воля, довершена ризком,  
Зоріла з далеких заграв!

Та міцно тримають кодоли  
Того, чию здолано міць;  
Тому, хто не любить в'язниць,  
Жорстока приречена доля...

Україна, 1972

“НОВІ ДНІ”, лютий 1977

# Ізраїль і палестинці

Одночасно з виникненням держави Ізраїль виникла і проблема палестинців. Про них ми читаємо в газетах майже щодня. Вони мало не розорили дві країни Близького Сходу — Іорданію і Ліван. Вони раз-у-раз вносять незгоди в арабський світ. У кількох випадках вони спричинили незгоди навіть між західними країнами.

Радикальні елементи палестинського народу вчинили ряд терористичних актів та захоплювали літаки різних країн, намагаючись у такий спосіб привернути до себе увагу світу. Їхніх вождів часто запрошують на сесії Об'єднаних Націй — хоч

Хто ж вони такі? У чому полягає палестинська проблема? Загляньмо в минулу історію.

На східному кінці Середземного моря є суходільний "міст", що сполучає Південну Європу й Азію з Північною Африкою. На протязі 8.000 років ця територія називається Палестиною.

Тут народилися три найстарші й найбільші цивілізації світу: Єгипетська, Месопотамська й Єгипетська. Палестина була місцем, де зустрічалися, змагалися й боролися різні культури, релігії й нації. Так було в далекій давнині, так воно є й тепер.

Десь близько 1200 рр. до нашої ери сюди прийшли дві дуже відмінні народності: філістимляни (які дали цій території її назву Палестина) і ізраїльтяни.

Філістимляни були народом еллінського роду й прибули з острова Крит. Вони оселились на рівнині вздовж південного палестинського побережжя й заснували тут п'ять великих міст. У цю частину світу вони принесли вміння робити залізо та інші ремесла. Пізніше вони злилися з ханаанцями — семітським народом, який жив у Палестині від 3.000 рр. до нашої ери після того як вийшов з арабської пустелі.

Ханаанці заснували Єрусалим та інші більші міста на горах, але в наступні сторіччя перейшли на північне побережжя і стали відомі під назвою фінікійян (фінікійців). Вони були винахідниками абетки й говорили мовою, на якій була написана Біблія.

Десь між роками 2.000 й 1.600 до Р. Х. філістимлянсько-ханаанське царство володіло майже всім знаним тоді світом. Його народи перші почали використовувати на війні коней і бойові колісниці. Наприкінці восьмого сторіччя до Р.Х. вони були одним із наймогутніших народів Середземномор'я. Вони й були предками нинішніх палестинців.

Протягом трьох тисяч років Палестину завойовували різні народи: вавілоняни, асирійці, єгип-

тяни, перси, греки, римляни, візантійці, араби, хрестоносці, турки й англійці. Але вони майже не змішувались між собою. Правителі приходили й відходили, а населення лишалося те саме.

Як уже було згадано, приблизно в той самий час, коли сюди прийшли філістимляни, інший семітський народ прибув сюди з Арабії через Єгипет — ізраїльтяни. В Старому Завіті часто згадується про битви між ізраїльтянами й філістимлянами з перемогою то одної, то другої сторони, але ворожнеча між ними не була постійною.

Кінець-кінцем ізраїльтяни оселилися вздовж внутрікраїнних гір, а їх супротивники жили на приморській рівнині. Ізраїльтяни чимало запозичили в своїх сусідів: мову, архітектуру, ремесло тощо.

У 70 р. до Р. Х. римські правителі змусили ізраїльтян покинути Палестину. Протягом наступних 1.800 років на цій території жили тільки палестинці.

У пізній частині 19-го сторіччя віденський єврей Теодор Герцль запропонував, щоб євреї зі Східної Європи, де їх політично гнобили, переселилися на свою історичну батьківщину — Палестину.

У наслідок цього сіоністичного руху на 1918 р. єврейське населення в Палестині виросло з 8.000 чол. до 56.000 чол., тобто становило вже 10 відсотків усього населення Палестини.

По Європі прокотилася гітлерівсько-німецька навала. Єврейська еміграція в Палестину набула великого розмаху. У 1943 р. в Палестині було вже 608.000 євреїв. Палестинців було 1.200.000 чоловік.

Після Бальфурської декларації, зробленої урядом Великобританії, яка обіцяла євреям, що для них буде створена національна вітчизна в Палестині, палестинці злякалися, що вони стануть національною меншиною в своїй країні, маючись на увазі, громадянами другої кляси.

Між двома народами постала гостра ворожнеча. Страх палестинців перетворився на паніку. Обидві сторони вчинили акти тероризму. Єврейська організація "Іргун" атакувала палестинське селище Деір Ясин недалеко від Єрусалима і вбила коло 200 палестинців — за п'ять тижнів до кінця британського урядування на цій території.

Палестинці почали тікати зі своїх осель в інші арабські країни, сподіваючись, що вони допоможуть їм відвоювати Палестину від ізраїльтян. Утікло приблизно 80 відсотків палестинського на-

(Замінчення на 23-ій стор.)





## Літературно-критичні нотатки

Вадим СВАРОГ

## 1. ПОЕТ "ХВОРИЙ НА ЦИРИСТЬ"

Незважаючи на його порівняно невеликий непробачно скупий поетичний доробок, Олекса Веретенченко забезпечив собі видне місце в нашій поезії.

Загальна тональність Веретенченкової поезії істотно відмінна від тональності віршів Ігоря Качуровського, про які я писав у попередньому числі нашого журналу. Якщо ліричний герой Качуровського шукає "ясної самоти", то герой Веретенченка не тільки не шукає її, а й не схильний до неї — будь-якої, хоч би й ясної. Вона його гнітить і гнобить.

У віршах Веретенченка багато нервового напруження, душевного стресу — вживання модного нині слова. В них багато бентежної задуми, непокою, іноді навіть "вельтшмерцу".

Переді мною збірник поезії Олександра Веретенченка "Заморські вина". Але йдеться в ній не про ті вина, які вивозяться до нас з іноземних країн, а про те, що відчуває поет, коли він залишається почуття втомий невдоволення. У вірші "Пісні мандрівника" поет пише:

Про землю згадуєм святу,  
Де сонце нам займалося;  
Ми бачили ясну мету, —  
А то лише здавалося...

Нема до щастя вороття,  
Нічого не зосталося;  
Ми думали, що це життя, —  
А то лише здавалося...

Не вернеться, що промайне.  
Кохана, як це сталося?  
Казала, любиш ти мене, —  
А то лише здавалося...

Теми Веретенченка назагал драматичні, подеколи трагічні. Характерний щодо цього вірш "Чайка", де над її — не птаха, а човна — загибеллю сумує поет, оповідаючи про чайку, потоплену заблуканим ворожим набоєм. Образ чайки, на цей раз уже птаха, не раз з'являється у віршах Веретенченка, наприклад у поезії "Стомлений в далекім плаванні", в якій "чайка тугу болісну виквиляє угорі".

Система образів у нашого поета достосована до основних тем та його наскрізної тональності. У його поезіях і мовленнєвих драматичні барви набагато частіші, ніж спокійні й статичні. Навіть Стамбул у нього "пишається жакливою красою"; у передніччі гасне "сонце нашої

землі". У лісі йому здається, що з гущавини ось-ось виплине хижак і вродливий мавці горло перекусить". Один із віршів описує трагічну загибель птиці, яка радісно линула вгору, потім "знизилась поволі в мариві промінь, бачила долини, сонце", а також на своє нещастя "й тіль людини, кайтемнішу тіль". І людина підстрелила птаха...

У віршах Веретенченка часто фігурують море і кораблі (українські поети взагалі мають слабкість до моря; чи це не атавізм з козацьких часів?). Кораблі, що невідомо коли повернуться з чужих країв, а, може, й ніколи не повернуться.

Але на "каторзі життя" поета розраджує думка, що хоч

Ставало острашно вночі,  
Що золоті згублю ключі,  
Що пісню-думу не створю,  
Впустивши в голову зорю...

І все таки душа горить —  
Благословенна кожна мить;  
І все таки я був щаслив —  
Я словом нації служив.

Тематика Веретенченкової збірки не обмежується ностальгічними мотивами. Є в ній багато філософських роздумів, хоч теж здебільшого забарвлених у драматичні тони, над різними аспектами життя. Чимало віршів присвячено супутниці його життя, якій він пише в дуже настроєвому вірші:

Все на землі благословенне,  
І первородний гріх — не гріх!  
Ти стала матір'ю від мене,  
І ти — мрія таємних мрій моїх!

Нічної пори поет бачить комету, і вона віщує йому радість, бо, знаючи, що цей світ не має ні кінця, ні початку, поет вірить, що в "зоряному краю" буде відроджений наш нинішній час: "і все, що час плюндрує люто, відроджує космічний світ, і ти в зоряному краї знов мати стрінуться серця".

Поет замислюється над космічними темами — безкінцевістю світу, проминальністю особистого та довічністю загального, тендітністю земної краси. Його вражають "незмінність змін", "непереможність людської жорстокості", численні недуги сучасної культури, трагічна доля поетів, хворих на цироз. Трагедія несвободи

У вірші "Я молитися буду" поет пише: "Де немає свободи, там немає мене". І далі: "Щоб на рідній планеті Линув голосно спів, Не судили

поетів, Не палили творців". поет буде молитись на Страшному Суді.

У вірші "Трагічний триптих" поет пише, звертаючись до Тичини: "Дивна доля твоя серед див: Так, як почав — і скінчив. Тичинився з-понад мас, Чом же Пегас твій погас?"

Хочеться навести дві строфи з вірша "Нагорода моя — свобода", в якому поет гордо заявляє:

Нагорода моя — свобода!  
Я її нікому не віддаю.  
А життя, як ріка повновода...  
Не людина, лише природа  
Надо мною владу мала свою.

Де родився — померти не довелось.  
Що ж, велике життя прожив! —  
Скільки вітрів прочесало  
Моє непокірне волосся,  
Скільки дощів на мою голову пролилось.  
Скільки впало снігів!...

Як видно зі сказаного вище, у віршах нашого поета драма превалює над чисто формальними шуканнями, але це зовсім не значить, що форма є нього на задньому пляні. В його віршах багато мелодійности, що досягається щедрим вжитком асонансів і алітерацій ("для юнок рятунок — цілунок", "зір разили разки білих квітів", "стукують палиці в руках без пальців", "попідмоцувана мощі" і т. д.). Взагалі, основна прикмета Веретенченкової поетичної техніки це — гра словозвуками. Є в нього й експерименти в галузі строфіки: вірші "Корабельні склянки відбивають дві", "Я сумую на морі у далекій плаванні", "Січні, гравні, грудні" й інші.

Поет любить творити нові варіанти слів, наприклад: райдужисті вітрила, олживі слова, клопочуть перегроми, сріберне небо, розливне вечоріння, привітанок, спредвіку, незмир, вимрій, друґиня, острашно й інші. Але я не вважаю доречним полонізм "земська куля".

Підсумовуючи своє враження від Веретенченкової збірки, яка обіймає майже сто віршів, хочу відзначити її основну прикмету — непідробну щирість. Вона являє собою ніби поетичну сповідь, поетичний щоденник, призначений не стільки для читачів, скільки для себе самого та супутниці в мандрах. І в цьому — найбільша вартість збірки "Заморські вина".

## 2. НОВА ПОЗІСТЬ В. ЧАПЛЕНКА

У передмові до своєї повісти "Його таємниця" В. Чапленко пише:

"Тему цієї повісти підказало мені шпигунство Віктора Петрова. А зацікавило мене в цьому шпигунстві незвичайне поєднання в одній особі гідатного науковця — і звичайного сексота. Такі "парадокси" можливі... тільки в ССРСР. А що цю

свою "роботу" В. Петров поєднував з гострими протибольшевицькими виступами, то це зробило цю тему особливо цікавою для белетриста... В образі головного "героя" повісти я дав лише фізичний портрет В. Петрова, — для позитивного в моральному розумінні героя він усе таки не надався...

А наприкінці передмови письменник додає: "А що я не міг психологічно відірватися від того, що Петров, шпигуючи, обертався серед нас, то я й поєднав цю вигадку із справжніми спогадами про наше літературне та наукове життя в таборовому періоді нашої еміграції. У цих спогадах я зберіг навіть справжні прізвиська та псевдоніми наших письменників і науковців... Отже ця повість — це ніби гібридний твір. Але в мене фрагменти із спогадів цілком підпорядковані сюжетові..."

Другий компонент "гібридного твору" В. Чапленка я згадаю пізніше. Покищо зупинюсь на першому.

Чапленкова спроба психологічно "розшифрувати" В. Петрова цікава й актуальна. Як же, на думку письменника, Віктор Петров дійшов до "життя такого", в чому полягають причини його ганебного морального падіння?

Базуючись на багатьох загальнознаних фактах, на відомих методах оперативної чекістської "роботи", В. Чапленко в художній формі повісти виклав таку гіпотезу:

Слідчий НКВД Вергунов психологічним "трюком" вирвав у Петрова (будемо називати його так, хоч розказане про нього в повісті — тільки гіпотеза) підтвердження того, що С. Єфремов і його однодумці, заарештовані в справі СВУ, колись на приватній квартирі вшанували пам'ять щойно убитого за кордоном С. Петлюри. Сам Єфремов це заперечував. Але Петрову довелося підтвердити це також на очній ставці з Єфремовим. Таким чином він "утопив" свого давнього друга...

Після цього Петрову, понятому огидою до того, що він зробив, уже забракло психологічної сміливості відмовитись від навіязаної йому слідчим функції сексота. Життя Петрова перетворилось на пекло, коли він проти своєї совісті, проти своїх переконань і своєї волі мусів інформувати НКВД про своїх знайомих, запідозрених у націоналізмі.

Коли почалася друга світова війна, й Україну окупували німці, Петров, якому вдалося уникнути евакуації, зітхнув з полегшею, сподіваючись, що тепер він визволився з чекістських лабет, що його страшна таємниця залишиться нерозкритою, і він зможе спокутувати свою трагічну вину патріотичною, протибольшевицькою діяльністю.

Але... слідчий Вергунов, який залишився на зайнятій німцями території для шпигунства, знайшов Петрова та, пригрозивши йому смертю від рук українських націоналістів, змусив його й далі "співпрацювати" з ним. Він мав шпигувати в середовищі і німців, і українських патріотів. Кошмар, у якому Петров жив стільки років раніше.

почався для нього знову. Він у розпачі шукає для себе якоїсь покути...

"І раптом його свідомість осяяла ідея можливо-сти помсти тій ненависній (будь вона тричі проклята) владі. Він же тепер має змогу викривати її для... личкування свого шпигунства. І він буде її викривати. Це будуть його терези бробртби: на одну шальку він кластиме "звіти" Вергунову, особливо щодо німців, очевидячки, вже не менших ворогів України, як і більшовики, а на другу — свої викриття більшовицьких жорстокостей. І ця шалька повинна переважити".

Вергунов невідступно слідить за Петровим: після війни в Німеччині, зайнятій американськими військами. Тут на території "союзників" його влада над Петровим особливо реальна. Петров продовжує вести подвійне життя. Одночасно він викриває большевицький режим і паралельно по-стачає Вергунову потрібну йому інформацію про емігрантських діячів.

Через інших своїх агентів, які проникли в оточення самого Бандери, Вергунов (тепер він теж "діпі") улаштовує Петрова на "роботу" в оунівській службі безпеки. Але її керівник у зв'язку з провалом однієї акції починає не довіряти Петрову. Шпигунові вдається на разі "викрутитись", але становище стає для нього вже небезпечним. Не бачачи іншого виходу, чапленківський Петров вирішує вчинити самогубство і в листі до коханої жінки розповідає про свою трагедію та викриває Вергунова. Американці висилають "щуку в воду" — Вергунова в советську зону.

Справжній Петров, як відомо, і не думав по-збавляти себе життя. Він вернувся в СРСР, де був нагороджений ордемом як "партизан-розвідник".

У своїй повісті В. Чапленко робить обгрунтований і переконливий здогад — що Максим Рильський також був "недобровільним сексотом" і дав НКВД матеріали для арешту Зерова та багатьох інших літераторів. Про це говорить те, що він один з неокласиків уцілів та зробив партійну кар'єру. Не може бути жодного сумніву в тому, що такими сексотами були й Бажан, Смолич, може Тичина та інші...

Чапленко — талановитий оповідач, і його повість читається з невідривним інтересом. На кі-стяк дуже стисло викладеного мною сюжету він "надягнув" багато цікавих епізодів та побічних сюжетних ліній.

Про трагедію чапленківського Петрова можна було б написати "по-достоевському". Але 125 сторінок для нього зовсім мало, і це значаєно. Це могло не позначитись. Проте, треба сказати, що письменник використав їх максимально. Відзначу лише, що постать Вергунова вийшла схематичною, "демонічною" — через відсутність глибокої психоаналізи.

Тепер про другий компонент "гібридного твору".

У кожному творі про якогось шпигуна чи авантюриста вельми важливо змалювати те середовище, в якому цей персонаж "подвизався", показати ті риси чи слабощі цього середовища, які шпигун використовував, експлуатував.

Але В. Чапленко такого завдання собі не ставив. Захопившись картанням деяких персонажів цього середовища, які зокрема тим чи іншим завинили особисто перед ним, він мемуарну частину своєї повісті перетворив на явний гротеск. До своїх опонентів Василь Кирилович, як відомо, дуже щемилостивий.

У наслідок цього в поле його зору не потрапили позитивні постаті. Крім того, він знехтував той факт, що людина — психологічно вельми складна, і в ній зживаються бік-о-бік і від'ємні, і додатні риси. Це, звичайно, ігнорується в пригодницьких повістях, але в психологічних творах не можна не узгляднювати цього.

Отже другий компонент "гібридного твору", всупереч твердженню автора, не пов'язаний ні сюжетно, ні психологічно з першим. Він навіть послаблює враження від нього.

Такого неорганічного поєднання стилістично несполучальних компонентів слід було уникнути, бо перший компонент повісті заслуговує того, щоб від нього в читачів залишилось цільне враження, не розбавлене сторонніми дигресіями. А другий компонент свого твору письменник, звичайно, міг би "оформити" як самостійну гумористичну повість.

---

## ВИХОДИТИМЕ "СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК"

Центральний союз українського студентства (ЦЕСУС) в січні ц.р. почав видавати "Студентський вісник", який висилатиме своїм студентам кожного третього місяця. Він міститиме також інформацію із складових союзів.

Редакція "Студентського вісника" працює в Торонто. Матеріал для вісника присилати на адресу "Канадської канцелярії".

Члени нової управи ЦЕСУС та її співпрацівники будуть і далі відвідувати студентські й громадські організації і їх конференції та конгреси. Зараз відвідини відбуваються в Торонто. Голова ЦЕСУС уже відвідав конференцію СУСТА й конгрес ТУСМ в Нью-Йорку.

---

НЕ ЗАБУДЬТЕ

В І Д Н О В И Т И  
ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

---

## Трилог на актуальні теми

(Закінчення з 10-ої стор)

От хіба що триватиме еміграція з ССРСР, і сюди приїжджатимуть молоді люди.

— І може ці наші думки якось до них дійдуть через пресу та книги. Особливо через мемуари, які ми мусимо писати. І писати правдиво, нічого не прикрашаючи.

— Здається, панове, ми досить ґрунтовно обговорили цю категорію проблем. Принаймні, як на перший раз. А тепер може перейдемо до проблеми число три? — запропонував Микола Петрович.

— Цю проблему ви ж самі визначили, Микола Петровичу. То й доповідайте! — озвався Андрій Євгенович.

— Цю проблему ви ж самі визначили, Микола — от яка. Де буде взяти велику кількість людей, що повинні знати літературну мову. Одних учителів мови буде потрібно дуже багато. А там весь час зменшують кількість українських шкіл, і навіть учителі-українці мусять викладати в російських школах. І тому забувають мову. А про службовців і говорити не доводиться.

— Ну що ж, — сказав Омелян Панасович, — якось треба буде шукати виходу з такої ситуації. Пару років, звичайно, в українських установах буде процвітати суржик. А потім навчатися. Будуть курси, підручники, розмовники та всякі посібники, лекції по телевізії тощо.

Андрій Євгенович усміхнувся.

— Можете уявити собі, як росіяни будуть знущатися з цього суржику в наших установах, — сказав він.

— Розумні не сміятимуться. Бо знають, що й з-під сміху люди бувають, — зауважив Омелян Панасович. — Такий процес зараз відбувається в Ізраїлі, бо євреї, що туди їдуть, івриту не знають. А вивчити його, мабуть, трудніше, ніж нам опанувати літературну мову.

— Ми ж вивчили англійську мову, — сказав Андрій Євгенович. — Дехто навіть знає її вже краще, ніж свою літературну. А наші діти говорять як американці та канадці.

— Коли службовці на Україні побачать, що українська держава всерйоз і назавжди, то вчитимуть мову ретельно. Треба лише створити сприятливий для цього клімат. Щоб людям, які вважають себе культурними, було соромно не знати літературну мову.

— Такий клімат натурально виникне з незалежній українській державі. Бо ростиме молоде покоління українців, яке буде вчити мову в школах, університетах. І воно не матиме пошани до тих, хто говорить суржиком, — сказав Андрій Євгенович.

— А чим ви пояснюєте те, що, хоч наші люди вже довго живуть у вільному світі, в українських громадах, а ще говорять суржиком? — запитав Омелян Панасович.

— Дуже просто. Ніколи їм літературну мову вчити. Треба працювати та англійську мову вчити. Для української мови у нас зараз "клімату" немає. А в підстаркуватому віці мову вчити взагалі нелегко, навіть свою літературну мову. Особливо, коли в людини немає відповідної загальної освіти.

— Щодо мови, то в нас є ще одна проблема. Але вже не політична. Треба перед тим як почати викладати її в масових школах, упорядкувати граматику й словник, спотворений советськими русифікаторами, створити підручники й т. д. Це теж візьме час, — зауважив Андрій Євгенович.

— Ну от ми й обговорили три кардинальні проблеми. Чи вичерпує це все коло проблем? — запитав Микола Петрович.

— Звичайно, ні, — усміхнувся Омелян Панасович. — Кожна з цих трьох проблем ділиться на безліч підпроблем. І до всього треба буде людей, людей, людей. Чесних і щирих патріотів. Кадри таких людей можна буде і знайти і виховати, але ця робота візьме багато зусиль і немало часу.

— Народження нового суспільства ніколи не було легким. Історія свідчить про це багатьма прикладами, — зауважив Микола Петрович.

— Ми могли б у великій мірі полегшити прийдешнім поколінням їх трудно працю, якби ми емігранти, маючи на це час і можливість, підсумували й продумали попередній досвід, проаналізували досвід інших народів, зокрема Ізраїля, в розбудові своєї державності та продискутували різні конституції, різні політичні й економічні структури, — промовив Андрій Євгенович замислено.

— Але замість такої конструктивної роботи наші організації й лідери часто збавляють час і енергію на міжпартійні усобиці, на організаційний галас і гармидер, на змагання особистих амбіцій. Звичайно, це робиться не лише в нас, а й у радянській державі. Але чому ми не можемо бути мудрішими від інших? Стає смутно, коли почнеш над цим задумуватись, — промовив Микола Петрович.

Троє приятелів деякий час посиділи мовчки. Потім Омелян Панасович піднявся з крісла, випростався на весь свій немалий зріст і, поглянувши на годинник, заявив:

— Час додому, час, друзі! Час і пора. Ще в нас багато часу попереду, ще про все поговоримо.

Короткий зимовий день догорів швидко, і коли гості попрощалися з господарем і господинею, надворі вже було зовсім темно.

Записала Д. М. П.

"НОВІ ДНІ", лютий 1977

(Закінчення з 5-ої стор.)

Щойно минуло 30 років з часу створення Української революційно-демократичної партії. Помило скромних відзначень цієї річниці в різних місцевих осередках, була влаштована зустріч-конференція членів УРДП, організована Головною управою Об'єднання українців революційно-демократичних переконань. Відбулася вона в Нью-Йорку.

У панелі на тему "Новий ідейний рух української еміграції з перспективи трьох десятиріч" узяли участь наші провідні діячі: проф. М. Воскобійник, д-р В. Гришко, проф. Г. Костюк, публіцист Ю. Лавріненко і письменник П. Маляр. Багато цікавого про передісторію УРДП розповів Г. Костюк.

### ДРУГЕ ВИДАННЯ "УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ"

Відповідаючи на запити про те, коли вийде з друку доповнене видання книги "Український правопис", Наукове товариство ім. Шевченка повідомляє, що його вже передано в друкарню. Друкування мало бути закінчене в кінці грудня, а опалітурення — в середині січня.

Управа НТШ просить передплатників мати терпіння та зрозуміння того, що вона вживає всіх заходів, щоб передплатники одержали замовлені книжки якнайскоріше — відповідно до часу одержання передплати. Винятки робитимуть лише для вищих навчальних закладів та шкіл українознавства.

Просимо прислати передплату якнайшвидше, в сумі 3 дол. 50 центів на адресу:

Shevchenko Scientific Society, Inc.

302-304 West 13th Street, New York, N.Y. 10014, USA

### ДО ВІДОМА НАШИХ АВТОРІВ

Як статті, ми будемо містити ті матеріали, що домірюються до відповідних стандартів (широта охоплення теми, глибина вглядку, свіжість мислей, новина інформації, вироблений літературний стиль). Разом з тим ми уналежнюємо собі право виправляти мову та в разі потреби скорочувати статті й інші дописи.

Ті дописи, які не відповідають зазначеним вище вимогам, будемо друкувати як листи до редакції під рубрикою. "Слово мають читачі", "Листи до редакції" тощо.

Усі матеріали мають бути надруковані на машинці на одній стороні аркуша, через два інтервали.

Редакція не має коштів, щоб повертати авторам ті дописи, що з будь-яких причин не можуть бути надруковані. Тих авторів, що хотітимуть одержати свої дописи назад, просимо прислати конверти з маркою, адресовані самим собі.

Авторів листів до редакції просимо по змозі гисати стисло й читабельно. Якщо листи писатимуться від руки, просимо щадити час і очі редактора. Деякі почерки взагалі не надаються до читання.

РЕДАКЦІЯ

### ДВОСТІЛЬЧАНІ "УКРАЇНЦІ"

До тієї галереї українських "типів", що їх виведено в "Трилозі", я хочу додати ще один. Це ті люди, які раптом згадують, що вони українці, коли є нагода на цьому якось заробити. Отоді в них "прокидається" національна свідомість.

Але як тільки заробіток на українстві минається, вони так само раптово перебігають до росіян, бо починають відчувати себе общеросами. Тим більше, що на цьому й заробити можна. Скільки їх було, таких українців, в європейських діпійських таборах, які, щойно діставшись до Америки, раптом виявились росіянами. Дехто з них і справді були росіянами, але більшість це, мабуть, таки малороси. Деякі з них "подвизалися" пізніше у федералістів, а інші пурхали між двома стільцями, поки не осіли на російському. Втрата для нас незелика.

С. Левицький  
Вінніпег, Ман

### НАША "СЕГРЕГАЦІЯ"

Правди не сховаєш: коли маса галичан зустрічалася вперше з масою наддніпрянців, то було чимало взаємного розчарування. Наддніпрянців розчарували догматичність і "елітизм" та зверхнє ставлення багатьох галичан до "східняків", а галичани були неприємно вражені великою мірою денационалізації багатьох наддніпрянців, відсутністю в них розжовреного націоналізму і часто мовою, переповненою росіянізмами.

Винні обидві сторони, і не варто зараз займатися взаємними обвинуваченнями, бо це нічого не дасть. Але доводиться констатувати: обидві сторони, прагнучи вільної соборної України, воліють діяти нарізно, своїми особними організаціями. Принаймні, в загальному. Іноді просто смішно стає з такої "сегрегації"...

Хочу нагадати обом сторонам: там на Україні та в советських концтаборах і "психушках" немає такого "блискучого розокремлення". Там і галичани і наддніпрянці знають, що вони брати, що в них одна історична доля і одна мета. Помалу зникнуть наші "зубри", а наступні покоління зіллються в один соборний український народ.

В. Степаненко  
Нью-Йорк, США

Скільки нових передплатників  
ви залучили для "Нових днів"?



## Спогади і висновки

(Закінчення з 16-ої стор.)

досвідченість повстанців та їх наївність, яка мало не довела їх до загибелі від рук большевиків у самому курені. Автор відзначає:

Ніякі партизани, ніяке "вільне козацтво" не можуть успішно вести воєнні дії, бо їх не злютоує самовіддана дисципліна.

Ось як він описує недосвідченість партизанів: "Вартував я біля телефону. Скоса поглядав на нього й боявся, щоб він, не дай Боже, не подзвонив. Бо що я тоді мав би з ним робити? А тепер нас питають, — чому ми не створили тоді своєї держави. Та тому що ми в усіх галузях були неграмотними, імпровізаторами, немовлятами..."

Правди, звичайно, ніде не дінеш: основними, масовими кадрами українства в ті часи були переважно народні вчителі, семінаристи, студенти гуманітарних факультетів, — публіка технічно "непідкована". Але чи має слухність автор, коли пише про дилетантизм та імпровізаторство в усіх ланках тодішнього українського суспільства?

Найбільше авторських роздумів у розділі "1918-ий рік". У ньому особливо увиразнюється авторське бачення нашого історичного процесу та його державницька ідеологія.

Дальші розділи переважно біографічні або описові. У них автор показує себе цікавим і дотепним оповідачем своїх пригод, своїх мандрівок по різних країнах. Автор подорожував у товаристві бойових побратимів — повстанців. Пізніше вони всі розбрелися і втратили один одного з счей. Автор і досі шукає їх.

Цікаво те, що він пише про Другий зимовий похід Ю. Г'ютюнника, який був і несвоєчасний і не підготований як слід: самі трагедії не поліпшують наших шансів; не можна боротися, не вмюючи належно готуватися до боротьби. Але до цього додає: "Ми чесно йшли, у нас нема й зерна неправди за собою (слова Т. Шевченка)".

Автор дотримує свого слова. Він написав свою книгу не про "промієнтів", що про них деякі автори пишуть з чужого голосу, а про найкраще відоме йому середовище і написав із щирим прагненням до об'єктивності.

## У ШЕВЧЕНКІВСЬКІЙ ФУНДАЦІЇ

Дирекція Шевченківської фундації у Вінніпезі торік призначила різним закладам і особам на їх працю для української культури 39 дотацій на загальну суму 53.950 доларів.

За весь час свого існування фундація вже виплатила із своїх скромних прибутків 219.535 дол. Цього року вона дала дотації видавництвам усіх наших тижневиків у Канаді. Її допомоги чекають також наші місячники.

## ЗАКЛАД ДЛЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

За ухвалою Виконавчого органу УНРади має бути організований дослідний інститут для вивчення Української Національної революції та проблем української державности — ДЦ УНРД (Дослідний Центр Української революції і державности).

Він буде приміщений у будинку, придбаному у Філадельфії. При ньому будуть Державний архів УНР, музейний відділ та різні історично-дослідні комісії.

ВО УНРади просить громадян скласти грошові дари для обладнання Центру, бо після купівлі будинку не лишилося достатніх фондів.

На цей час п. С. Гаєвська прислала 500 дол., п. М. Маль-Малюта — 50 дол., В. Гарасименко (Гелляндія) — 300 нім. марок. Інж. Ю. Сластюн виготовляє Великий герб УНР, інж. В. Сім'янець передасть медальйони гетьманів, а прихильники УНР в США — поштові марки УНР. Т. Л.

## УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ФУНДАЦІЯ

Адвокат Роман Смуєв заснував у Чикаго (США) Українсько-американську фундацію в пам'ять свого передчасно померлого сина інженера термоядерної фізики. На цю фундацію він пожертвував 250 тисяч доларів.

Фундація має своїм завданням давати стипендії незаможним українським студентам та фінансово допомагати нашим науковим і дослідним закладам, музеям, бібліотекам та авторам для публікації їх наукових праць і ширення правдивої інформації про Україну.

Членами фундації можуть бути приватні особи, корпорації, трести й товариства, що внесуть 500 чи більше доларів. Внески становитимуть основний капітал, а прибутки будуть щороку розподілятися як стипендії тощо. Допомога даватиметься і неукраїнцям, які сприятимуть нашій культурі.

## ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ МОЛОДІ

Ініціативний комітет Комісії українських юнацьких організацій провів ряд зустрічей з представниками наших юнацьких організацій, в наслідок чого відновлено Комісію українських юнацьких організацій і обрано її провідні органи.

Керівники Комісії звернулися до всі юнацьких організацій з закликом підтримати її почин. Зокрема закликає належно вшанувати пам'ять учасників битви під Крутами в січні 1918 р., зробивши цю річницю днем протесту проти антиукраїнського совєтського режиму на Україні.

## Ізраїль і палестинці

(Закінчення з 15-ої стор.)

селення. Новоутворена держава Ізраїль заборонила їм вертатися назад.

Палестинці стали "переміщеними особами" У світі з'явилась нова трудна проблема. Двісті тисяч палестинців опинились у Газі — на краю єгипетського Синаї; 450.000 — в Іорданії, здебільшого на західному березі ріки Іордан; 100.000 — в Лівані; 80.000 — в Сирії. Оскільки в них продовжували народжуватись діти, зараз нараховується приблизно 1.600.000 палестинських утікачів. Приблизно стільки ж живе їх на Близькому Сході, не називаючись "утікачами". Отже разом на світі є коло 3 мільйонів палестинських бездомників. Стільки ж є і ізраїльтян.

З самого початку більшість утікачів жила в наметах, інші в печерах. Їх годувала фландропеттська організація "УНРВА", яка витрачала на кожного утікача около 30 дол. на рік. Але інші арабські країни їм не допомагають, зокрема нічого не зробили для того, щоб дати їм можливість злитися зі своїм населенням. Очевидно, вони хочуть, щоб палестинська проблема продовжувала існувати та була для них зняряддям у боротьбі проти Ізраїля, — існування якого в центрі арабського світу вони не бажали.

У 1967 р. після невдалої війни арабів проти Ізраїля ізраїльтяни окупували Газьку смугу й західний берег Іордана, щоб забезпечити себе проти дальших нападів арабів. Близько мільйона палестинців продовжує жити тут під ізраїльською окупацією.

Світ безпорадно спостерігає те, що робиться на Близькому Сході. Відомі зусилля Кісінджера знайти якоесь вирішення ситуації, вагітної великою небезпекою. Палестинці хочуть вернутися, але лілля того як буде ліквідований Ізраїль — який, звичайно, й не думає ліквідуватися.

Така ситуація вже була причиною ряду прискорбних подій: воєн між Ізраїлем і його арабськими сусідами в 1956, 1967 і 1973 рр., коли загинули десятки тисяч людей; сутички між палестинцями й місцевими національними урядами, яка мало не розорили Іордан та спустошили недавно квітучий Ліван.

У наслідок цих подій СССР зміг втрутитися на цю сцену — хоч араби й не люблять советчиків. Є здогади, що в цій частині світу вже є атомна зброя. Економіка західних країн була у великій мірі ушкоджена тим, що арабські країни користуються своїми нафтовими джерелами як зброєю у боротьбі проти Ізраїля — змагаймо їх ембарго на вивіз нафти в Європу й США.

Роля Об'єднаних Націй сильно послаблена в наслідок поляризації між Ізраїлем і США, з однієї сторони, та палестинцями й їх союзниками, з другої.

Терористичні акти палестинських радикалів, які зв'язалися з комуністами, призвели до смерги багатьох невинних людей в Ізраїлі.

Як вирішити цю складну палестинську проблему? Цього не можуть зробити самі ізраїльтяни й палестинці. У них немає потрібних економічних, військових, політичних і емоціональних ресурсів, щоб цього досягнути. Палестинська проблема стала світовою проблемою.

Але є підстави сподіватися, що ця проблема, нарешті, може бути розв'язана. В Єгипті, Саудівській Арабії, Іорданії й Сирії при владі стоять зараз керівники, які прагнуть миру. Советському Союзові зараз не вигідно розпалювати війну на Близькому Сході, бо він потребує американської економічної допомоги. Палестинці в наслідок своїх воєнних невдач у Лівані, який вони хотіли опанувати, тепер у більшій мірі схильні до мирного вирішення конфлікту. Ізраїльтяни теж розуміють, що вони мусять піти на певні поступки палестинцям, які не можуть лишатися без батьківщини.

Араби повинні визнати право Ізраїля на існування. Ізраїльтяни мусять вернути палестинцям відібрані в них території, де б палестинці могли створити свою незалежну державу — Палестину.

Але ніхто не сподівається, що це станеться незабаром...

*П. ПЕДАН*

### ФОНД СТИПЕНДІЙ ІМ. В. ДОБРОЛІЖА

Три роки тому в м. Едмонтоні відійшов у вічність відомий український художник Вадим Доброліж. У його пам'ять приятели Покійного створили фонд стипендій ім. В. Доброліжа. На фінансування коштів для цього фонду тривало протягом двох років. Пожертви для нього надходили з усієї Канади, США та інших країн світу.

У жовтні минулого року журі в складі трьох осіб призначило першу стипендію. Її одержала молода художниця П. Дякова (Дяків) з м. Калгар в Альберті. Стипендіятка уже не раз виставляла свої картини.

З нагоди вручення першої стипендії була влаштована дводенна виставка картин В. Доброліжа, серед яких показано твори, ще незнані широкій публіці.

*К. ТЕЛИЧКО*

### ЧЕМНА ВІДПОВІДЬ

Відповідаючи на привітання, надіслане йому учасниками XII Конгресу українців Америки, новообраний президент США Дж. Картер прислав телеграму, яку починає такими чемними словами:

"Дякую Вам за телеграму. Я маю велику пошану до народу України. У наших економічних і дипломатичних взаєминах з Советським Союзом я вживатиму найцінніших заходів для того, щоб зміцнити пригноблених. Я також докладу зусиль, щоб домогтися вільнішого обміну інформацією й ідеями".

# “Літаючі тарілки”

## Чи це справді космічні кораблі з інших планет?

“Літаючі тарілки” з’явилися в нашому світі 24-го червня 1947 р. Кеннет Арнолд, пролітаючи над штабом Вашингтон на своєму літаку, побачив дев’ять літаючих дисків. У газетній статті вони були описані як “літаючі тарілки”.

Після цього почалося багато розмов та різних чуток про космонавтів з інших планет. За минулі з того часу 30 років безперервно триває злива повідомлень про побачення літаючих тарілок, або, як вони офіційно називаються, “нерозпізнані літаючі предмети”. Більшість цих повідомлень були більш чи менш дотепними вигадками про зустрічі з инопланетянами, навіть про викрадення ними людей. Назагал, усі ці повідомлення являли собою дивну суміш звісток про події, що їх іноді можна було, а подеколи й не можна було пояснити.

Організований урядом США “Проект Синя книга”, який мав вивчати випадки бачення “тарілок”, закrywся близько шести років тому, і “юфологія”, тобто наука про “літаючі тарілки”, більше не цікавила серйозних учених. Але зараз ситуація змінилась.

Ті люди, які вірять у те, що “літаючі тарілки” це не вигадка, завдалися метою науково дослідити цей феномен. У гористій місцевості в штаті Техас (США) працюють групи інженерів, несучи восьмигодинні вахти протягом цілої доби. Вони чергують біля батареї наукових інструментів, чекаючи появи нових НЛП.

В одній лабораторії в штаті Арізона світломірні прилади, сполучені з комп’ютером, досліджують світлини “тарілок”, намагаючись зробити їх якнайяснішими. В комп’ютерному центрі в штаті Ілліной аналітики визначають фота, стараючись передбачити, в якому іншому місці можуть з’явитися ці “тарілки”. У штаті Теннесі викреслюють спеціальні тримірні мапи зірок та вивчають їх, щоб скласти “навігаційні карти” для міжзоряних подорожей. Нарешті, у Форті Сміт, у штаті Аркансас, минулого року зійшлися на одну ці, віряни в тарілки” та скептики, щоб уявити собі, що ж відомо про цей феномен.

Замість того, щоб просто обмінюватись різними оповіданнями про бачення “тарілок”, учасники цієї конференції поставили собі два завдання: поперше, дослідити найдійовіші способи переконати невірян, що НЛП не просто вигадка, а подруге, в’яснити, які саме наукові принципи “тарілки” застосовують для таких, наприклад, речей як двигуни. Обидва ці завдання величезні, але учасники конференції переконані, що доможуться й великих наслідків.

— Ми шукаємо “ключа” для міжпланетних подорожей, — сказав один із конферентів, — а це варто затраченої праці.

І віряни, і скептики погодилися на тому, що від 80 до 99 відсотків усіх повідомлень про “тарілки” спростувати нетрудно. Ясна зірка або планета коло обрії можуть здаватися загадковими навіть для досвідченого спостерігача, коли блискучий предмет ніби танцює над пагорбами або дахами, мінячись червоним, зеленим і синім кольорами.

Одна з дослідчих груп вважає, що половина всіх бачень є наслідком того, що люди не впізнали планету Венеру. Метеори й падучі сателіти часто з’являються в незвичних обставинах і іноді розпадаються на полум’яні уламки, коли пролітають по небу. Повітряні бальони й літаки можуть створювати дивні відбитки соняшного світла, або можуть бути дивовижно освітлені посадочними вогнями, неоновими режками й ракетами. Жартівники теж можуть запустити в нічне небо ілюміновані бальони, наповнені гарячим повітрям.

Незважаючи на такі “фальшиві тривоги”, промовці вказали на те, що велика кількість бачень у різних частинах світу та недавній опит американців свідчать про те, що феномен НЛП базується на чомусь реальному.

Звичайно, фальшиві повідомлення будуть робитися й далі, й газети будуть їх публікувати. Тому конференти вирішили, що треба якимсь способом відсіювати помилки й вигадки від вірогідних повідомлень. Багато годин було затрачено на обговорення різних метод.

Група інженерів з Тексасу розповіла на цій конференції про свою роботу. Вони щойно закінчили будувати обсерваторію в безлюдній гористій місцевості за двадцять миль від міста Остін. Вони розмістили батарею спеціальних фотокамер з інтервалами в кілька тисяч футів. Крім того, в невеликій будівлі містяться різні складні прилади загальною вартістю 20.000 доларів. Ці прилади були дібрані для того, щоб спостерігати ті феномени, які раніше були пов’язані з “тарілками”.

Згідно з сотнями повідомлень, “тарілки” часто бачать в умовах електромагнетних інтерференцій. “радіо-затемнень”, зупинок автомобільних моторів, іонізації повітря та подібних до цього “побічних ефектів”. Отже потрібно вивчити й виміряти ці ефекти. Може, це уможливить зрозуміння того, якою рушійною силою користуються “тарілки”.

Крім того, ця усгановка обладнана інструментами також на випадок можливості “розмови” з

пасажирами "тарілок". Багато приладів установлено для того, щоб привернути увагу інопланетян.

Ця тексаська територія була вибрана тому, що тут раніше було доповіджено багато бачень НЛП. Техніки, устатковуючи станцію, теж повідомили про свої власні бачення. Зараз обсерваторія повністю обладнана, але, якщо "тарілки" не з'являться в цій місцевості, то її легко можна буде перевезти в інше місце.

Працівники лабораторії будуть також вивчати величезну збірку світлин, зроблених за минулі десятиріччя. На них можна бачити предмети найрізноманітніших форм — від світляних плям на небі до дископодібних предметів і навіть якісь незвичайних пропорцій постаті на землі. Деяка кількість цих світлин, безперечно, зфальшивлена, більш чи менш майстерно, і дослідникам буде нелегко виявляти це.

Усі аналісти погоджуються на тому, що світлин це не являють собою доказів. Вони мають бути супроводжені звітами фотографів та інших свідків і поясненням того, як фотоплівка була експонована й проявлена і т. д., включно з вивченням вірогідності свідків. Кожна світлина досліджується пильно й вимогливо.

Одним із найцікавіших моментів конференції мав бути допит одного з тих двох робітників корабельні в м. Паскагула, які нібито були полонені пасажирами "тарілки". Перший опит їх був сумнівної якості. Але вже в дорозі до місця конференції цей робітник несподівано заявив, що він відмовляється від допиту. Один з його адвокатів, що має продати право на фільм, базований на цій історії, сказав, що він відрадив свого клієнта піддати себе допитові, зважаючи на "упередженість" учасників конференції.

Серед самих конферентів було багато незгоди щодо різних аспектів їх роботи. Більшість із них не вірять чулкам про те, що американська військова авіація ніби приховала багато якихось відомостей, пов'язаних з "тарілками". Інше доповнення до фольклору НЛП: агенти різних розвідок тероризують людей, які бачили "тарілки", та нищать докази існування цих "тарілок".

Або ось таке: одну стареньку пані нібито щоночі відвідують "люди" з іншого світу. Під час перерв на конференції ця бабуся з задоволенням оповідала конферентам про довгі години її розмов з прилітцями з інших планет, які паркують свої "тарілки" у неї перед вікнами. Більшість присутніх чомно слухали бабусю, але, як видно, не вірили їй віри.

Ряд учених і видань відверто заперечують усякі НЛП. Серйозне непогодження виявилось з приводу знаменитого випадку в Огайо в 1973 р. Команда військового гелікоптера повідомила, що "тарілка" пролетіла понад самим їх літаком. Рона буцімто освітила їх зеленим прожектором, "всмоктала" їх гелікоптер на кілька тисяч футів у повітря й заглушила його радіо.

Один скептик старався переконати слухачів, що цей випадок можна пояснити дуже легко й

просто. Світло було вогняною кулею з мимолітного дощу метеоритів; зелений прожектор був розжевленим хвостом газів, баченим крізь кольорове скло кабіни гелікоптера, а літак піднявся вгору тому що пілот підсвідомо смикнув назад руль перед спуском на землю. Радіо не працювало тому що було занизько — що й сам пілот підтвердив пізніше. Але чимало учасників конференції не погодились з поясненнями скептика.

Конференція не осягла якоїсь односпайної думки. Деякі учасники в НЛП вважають, що то а не була марнуванням часу. Вони багато довідались про те, які технічні проблеми стоять перед дослідниками НЛП. Різні групи дослідників опрацювали нові пляни й заходи для кращої співпраці.

Конференти погодились на тому, що в майбутньому треба більше застосовувати випробувані наукові методи, пильніше перевіряти всякі повідомлення. Найвідоміший дослідник "тарілок" Гінек колись запевняв, що йому вдасться або довести реальність НЛП, або спростувати її на протязі року. Другий дослідник вважає, що одного року для цього замало: "Якщо через десять років ми не осягнемо наслідків з тими приладами, то це значить, що це означає, що ніяких міжпланетних кораблів немає".

С. Д.

## НЕРВОВІ РОСЛИНИ

Рослини так само, як і люди, зазнають стресу, "нервового" стану, що часто передує недужі, тільки нікому не можуть про це сказати. Коли ж недуга рослини стає помітною, то вже запізно їй зарадити.

Проте недавно два американські науковці, працівники дослідної лабораторії орнаментальних рослин, винайшли спосіб, як довідатись від рослини, що вона нездужає. Винайдена ними метода основана на тому, що рослини в стані стресу виділяють етиленовий газ. Деякі комахи, наприклад, короїди, очевидно, чують цей газ і нападають на ті хворі дерева, що його випускають.

Оскільки люди не такі чутливі до етилену, як жуки, Р. Ліндерман, працівник агрикультурної служби, і Д. Тінджі, працівник агенції для захисту природного оточення, користуються інструментом, що називається "газо-хроматографом". Він вимірює кількість етилену, що його виділяє рослина. Результати їх праці підтверджують, що ця метода ефективно виявляє стан стресу в рослині в його ранній стадії.

Що спричиняє стрес у рослинах? Зіпсоване повітря, надмір або недостача вологости в повітрі, обрізання коренів, пересаджування та інші чинники. За словами його винахідників, "газограф" дає садівникам можливість виявляти стрес в їх рослинах та своєчасно виликовувати недужі дерева й квіти.

## Український театр в Австралії

Завіса повільно підноситься, й глядачі в театральній залі бачать на сцені людей у староукраїнському народному одязі на тлі українського краєвиду. І на якийсь час вони забувають, що десь, порівняно недалеко, стрибають кенгуру та бродять по пустелі найпримітивніші в світі австралійські тубільці.

Так, це Австралія. Але в театрі м. Сідней українці дивляться п'єсу з українського минулого. Цю п'єсу поставив Український драматичний театр ім. М. Заньковецької.

Не так давно скрізь, де збиралася чимала громада українських скитальців, обов'язково й негайно з'являлися хор і драматичний гурток. Але останнім часом драматична самодіяльність у нашій діаспорі почала занепадати. Ніби тому, що для неї немає часу й охочих.

Років 15 тому в Австралії драматичні гуртки існували в наших громадах у Сідней, Мельбурні, Аделаїді. У самому Сідней було їх три. Але відходили старші театральні діячі, і число гуртків стало різко меншати. Натомість організувався новий — під керівництвом Л. Дорошника і Клавдії Фольц, досвідчених і талановитих акторів.

Цей новий театральний колектив, прийнявши назву драматичного театру ім. М. Заньковецької, уже успішно поставив, виховуючи молодих виконавців, ряд п'єс: "Безталанну" І. Тобілевича, "За двома зайцями" М. Старицького, "Степовий гість" Б. Грінченка, монтаж "Слава Кобзареві".

У 1966 р. перестало битися серце Л. Дорошника, і відповідальність за роботу театру лягла на плечі К. Фольц. Під її керівництвом відбулися вистави: "Будка № 27" І. Франка, "Заморські гості" В. Онуфрієнка, "Ясні зорі" Б. Грінченка, "Воскресіння В. Чубатого", "Одруження Льолі" невідомого автора в обробці К. Фольц та інші. З великим успіхом пройшла недавно "Зрада" з часів гетьмана Мазепи, написана невідомим автором. У цей день наш театр відзначив 15-річчя свого існування.

Нашу загальну вдячність здобула своєю невтомною працею артистка й режисер Клавдія Фольц, — уродженка Озівсько-Чорноморського краю, випускниця Театрального інституту. Грати в театрі вона почала ще на Україні. Кінець другої світової війни застав її в Австрії, де вона керувала театральними гуртками в таборах ділі. А в 1954 році вона переїхала в Австралію, де негайно почала знову свою улюблену театральну діяльність — і як артистка, і як режисер. У драматичному театрі ім. Заньковецької вона поставила вже понад десять п'єс та кілька концертних вистав.

Разом з 15-річчям цього театру ми відзначили й 20-річчя режисерської праці в Австралії п

Клавдії Фольц, якій ми глибоко вдячні за її працю для української спільноти в цьому закутку світу.

Д. ЧУБ

Сідней, Австралія

### ПАМ'ЯТІ ГНАТА ХОТКЕВИЧА

На початку минулого місяця стоваришення "Козуб" улаштувало вечір, присвячений пам'яті Гната Хоткевича. В програмі вечора особливо цікавою була доповідь "Г. Хоткевич і його вклад у музичну культуру України", зроблена п. Г. Назаренком, членом Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка.

Цю доповідь варто було б опублікувати.

### ЮВІЛЕЙ ПРІМА-БАЛЕРИНИ

Наша прима-балерина Валентина Переяславець недавно завершила півстоліття своєї праці на українській балетній сцені і 25-річчя роботи в Американському балетному театрі, де вона працює хореографом-педагогом.

Свою артистичну кар'єру ювілярка почала на сцені Київського театру опери й балету ім. Т. Шевченка в 1926 р. Шанувальники її таланту побажали В. Переяславець багатьох років дальшої плідної праці.

### ПОМЕР ІНІЦІАТОР ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ

У грудні минулого року вмер у Вашингтоні (США) проф. І. П. Дубровський, ініціатор пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні. Праця над спорудженням пам'ятника була започаткована його листом до газети "Свобода".

Небіжчикові минуло 64 роки. Народився він у селі Захарівка на Харківщині. Закінчив Харківський педагогічний інститут. Був дуже активний у громадському житті.

### С. ГОРДИНСЬКОМУ — 70 РОКІВ

Заходами письменницького об'єднання "Слово" в Нью-Йорку відзначено 70-річчя видатного діяча нашої культури Святослава Гординського. Творчість ювіляра була охарактеризована проф. О. Тарнавським і проф. Г. Костюком, які розповіли про нього як про художника, критика, поета й громадського діяча. Зокрема згадали його переклад "Слова о полку Ігоревім" та ряд його монографій про наше мистецтво.

Святослав Гординський — один із перших західноукраїнських поетів, які почали писати загальноукраїнською літературною мовою.

Ювіляра тепло привітали культурні організації та колеги-письменники.

# СТАРЕЧА ПЕНСІЯ ГВАРАНТОВАНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ДОДАТОК

Application forms.



## ВИПОВНІТЬ! ПЕРЕШЛІТЬ!

Аплікаційні формуляри по Гарантованій Прибутковій Додаток були недавно вислані до всіх пенсіонерів, які тепер одержують Додаток. Щоб забезпечити продовження вашого Пенсійного Додатку після 31-го березня, ви musíte зробити повне полатня. Отже негайно доповільнуйте щоб виповнити ваш формуляр і перешліть у заадресованім конверті який є залучений з формулярем.



Health  
and Welfare  
Canada  
Marc Lalonde,  
Minister

Santé et  
Bien-être social  
Canada

## ПАМ'ЯТІ ПАСТОРА Ю. МОЗГОВОГО

Три роки минуло 16-го лютого, як відійшов у вічність наш дорогий син і брат Юрій. Трагічна смерть підкосила молоде життя. Три роки в словах переживають батьки і брат трагічну заги-



Почилий в Бозі пастор Ю. Мозговий

бель Юрія. Вічно теплється лямпада перед іконою в хаті Мозгових. Кожної служби Божої подається у вівтар за спокій душі Юрія молитва і просфора.

Він був добрий син, сім'янин, брат і пастор для визнавців віри Христової.

*Горем прибиті батьки, брат та вся родина Мозгових.*

## УМЕР І. МАНИЛО

26 грудня 1976 р. у м. Мілвіллі (штат Нью-Джерсі, США) на 58-му році життя помер поет і байкар Іван Манило.

Хоч тритомова "Енциклопедія українознавства" не згадала його й словом, проте І. Манило став відомим у наших літературних колах уже з самого початку українського літературного життя на чужині після війни. Невіднятні прикмети І. Манила — життєрадісність та ретельна активність у царині нашого письменства.

І. Манило видав десять збірок своїх творів і одну збірку українських байок. Він також видавав журнал "Волосожар". Його перу належить багато сатиричних віршів. У наших часописах з'являлися й рецензії на його твори.

Незважаючи на дедалі гірший стан свого здоров'я, І. Манило до самого кінця бадьорився та не втрачав живого інтересу до нашого літературного життя.

Сподіваюся, що обставини дозволять мені написати докладно про його літературну спадщину.

В. ЧАПЛЕНКО



# Попереково - крижовий радикуліт

Симптоми попереково-крижового радикуліту добре відомі: недуга починається нападом гострого болю, або, як іноді кажуть пацієнти, "прострілом" у попереку. Поперекові м'язи напружені, наростає почуття скованості. Рухи болючі й обмежені.

Больовий напад (люмбаго) найчастіше триває кілька днів. Потім біль ущухає, хребет стає рухливим, і людина почуває себе здоровою. А проте навіть і поза нападом можуть періодично виникати відчуття незручності, важкості в ділянці попереку.

З часом до болю в попереку може прилучитися й біль на боковій або задній поверхні ноги. Людина мусить шукати позу, в якій біль відчувається менше. Дехто, наприклад, відчуває полегшу, коли лягає вниз обличчям, підклавши під живіт подушку. Сидіти найлегше з витягнутою ногою, на одній половині сідниці, спираючись обома руками на стілець.

Довго думали, що причина недуги — запалення сідничного нерва, викликане інфекцією. Нові дані свідчать, що недуга ця найчастіше пов'язана зі змінами в передньому відділі хребта.

У хребті суміжні хребці злучені один з одним міжхребцевими суглобами й міцними зв'язками. Між хребцями є отвори (гідтулини), через які проходять корінцеві нерви. Ролю амортизатора виконують хрящові еластичні міжхребцеві диски. Вони ж забезпечують рухливість хребта.

Якщо через якісь причини міжхребцеві суглоби деформуються, то звужуються міжхребцеві отвори й здавлюють корінцеві нерви. Людина відчуває біль. Іноді біль пов'язаний з обвапненням зв'язок хребта.

Але найчастішою причиною болю в попереку й ногах є дегенеративні зміни в міжхребцевому диску — остеохондроз. І для таких змін є передпосилки, адже міжхребцеві диски зазнають найбільшого навантаження.

Для наочності наведу дані, одержані способом виміру внутрідискового тиснення й сили стискування диску в ділянці попереку. Виявляється, що найбільше внутрідискове тиснення буває в положенні сидячи — до 175 кілограмів, іншими словами 10-15 кілограмів на квадратний сантиметр. У положенні стоячи — до 120 кілограмів. Під час падіння або невеликого стрибка навантаження на хребет настільки збільшується, що може стати критичним. Ми знаємо, що для розриву нормального диску потрібна осева сила стиску в 500 кілограмів, проте при остеохондрозі пошкодження диску настає і при значно меншій осевій силі здавлювання.

У людини, ріст якої 165 сантиметрів і вага 60 кілограмів, у вертикальному положенні з витягненими горизонтально вперед руками, сила стискування останнього поперекового диску становить 66 кілограмів. Якщо в такому положенні тримати вантаж вагою в 10 кілограмів, то сила стискування диску становитиме 206 кілограмів. Коли ж тулуб нахилений уперед під кутом 90 градусів і руки опущені, ця сила становитиме 210 кілограмів, а якщо людина до цього ще тримає тягар в 30 кілограмів, диск зазнаватиме стиску в 420 кілограмів. Нерідко, наприклад, під час кашлю, чхання, напружування, одночасно стискується всі м'язи тулуба, і стиск хребта досягає сили в 240 кілограмів. Ось чому в таких ситуаціях людина нерідко відчуває біль у попереку.

Як бачите, щодня протягом усього життя наш хребет зазнає великих навантажень. Але ми не відчуваємо цього, поки міжхребцеві диски зберігають еластичність, добре амортизують.

З постарінням організму еластичність дисків поступово й рівномірно знижується, зменшується їх висота, а на тілах хребців виникають крайові розрости. Хоч у віці в 50 років ці зміни вже виражені, проте в нормальних умовах особливих розладів не виникає. Інша справа, коли під дією тязми хребта або, що буває частіше, від довгих мікротравм диски зношуються передчасно. Це може статися і в 40 і в 30 років.

Хто найбільше підпадає тривалим мікротравмам? Люди, що займаються важкою фізичною працею або постійно терплять потруси (водії машин, тракторів, поїздів), а також ті, що довго лишаються в зігнутому положенні, або сидять, або роблять однотипні рухи. Зміни в дисках швидше відбуваються під час нерівномірного перевантаження хребта, наприклад, у людей, що мають вроджений вивих стегна, викривлення хребта, а також після ампутації ноги. Страждають міжхребцеві диски і в людей з надмірною вагою.

У жінок, які довго носять взуття на високих закаблуках, теж перевантажені задні відділи міжхребцевих дисків, а тому й можливий розвиток остеохондроза.

Що ж саме відбувається в диску під час його дегенерації і чому в людини виникає біль?

Спочатку в наслідок біохімічних зрушень ядро диску обезводнюється, а далі нерідко зморщується, а висота диску знижується. У фіброзному кільці, що оточує ядро, з'являються тріщини, в які внадрюються частини ядра. Через це назверхні відділи диску починають випинатися, частіше

дозаду, натягають задню продовжню зв'язку хребта, яка безпосередньо прилягає до дисків.

Спершу випинання диску то зникає, то з'являється знову — під дією травмуючих факторів. І тоді в людини повторюються напади люмбаго. Коли випинання диску стає чималим, утворюється так звана грижа (жила) міжхребцевого диску. Вона тисне на нервовий корінець, що пошкодить побіля. І людина відчуває біль у нозі.

Індивідуальну профілактику остеохондрозу, а значить і попереково-крижового радикуліту треба починати з дитинства. Це значить, що треба стежити за формуванням у дитини правильної постави, запобігати викривленню хребта від неправильної пози за шкільною партою, не допускати розвитку плоскостопости.

Дуже важливо працювати в правильному положенні тіла з випрямленою спиною. Треба уникати довгого перебування в незручній позі, багаторазово повторюваних нахилів і поворотів тулуба. Якщо професійна поза, навіть правильна, довго залишається незмінною, корисно періодично змінювати положення тіла, робити гімнастичні павзи.

Ті, кому протягом дня доводиться стояти на віброуючій платформі, доцільно носити взуття на товстій резиновій підшві. Це знижує амортизаційне навантаження міжхребцевих дисків.

Слабкість мускулатури в людей розумовсі праці й "сидячих" професій, які не займаються гімнастикою, — часте явище. У таких людей навіть невелике навантаження загрожує пошкодженням дисків. Ось чому й дорослому ми радимо фізичними вправами зміцнювати систему м'язів, бо добре розвинений м'язовий корсет значно облегує й розвантажує амортизаційний апарат хребта.

Нескоординовані рухи, різкі навантаження при незбалансованих скороченнях м'язів під час невдалих стрибків, поривчастих рухів, можуть бути причиною виникнення остеохондрозу.

Підіймати й переносити тягарі краще з випрямленою спиною й тримати ношу перед собою якнайближче до тулуба. Ще краще переносити вагу на плечі. За допомогою пояса, коромисла тощо треба розподілювати вантаж скільки можна рівномірно спереду й ззаду. Коли треба підіймати тягар з землі, не можна нахилятися; треба зігнути ноги в колінах і трохи присісти, тримаючи спину прямою. Так само треба підіймати й дитину.

Купуючи стільці, вибирайте такі, що мають невисокі сидала з внутрішнім нахилом і злегка випуклою спинкою на місці вигину хребта. Якщо вигину на спинці немає, прив'яжіть подушечку до внутрішньої її сторони.

Кілька порад. Коли з'являються гострі болі, лягайте в ліжку. Ліжка має бути твердим і не прогинатися. Коли вам дозволять встати, корисно носити напівтвердий, такий, що його можна знімати, корсет. Якщо біль не зовсім пройшов, старайтесь менше сидіти. Телевізійні передачі краще дивитися лежачи, а їсти напівлежачи або стоячи.

Коли біль пройшов, займіться лікувальною гімнастикою. Приносить користь масаж спинних м'язів. Не можна підіймати тягарі, переохолоджувати тіло, довго їздити, особливо на нерівних дорогах. Не приймайте занадто гарячу ванну та не заживайте алкоголю — все це може посилити біль.

О. О. ГОДОВАНІК  
("Здоров'я")

---

---

## Листи читачів

(Закінчення з 21-ої стор.)

---

---

### НЕСВОЄЧАСНА ПРОПОЗИЦІЯ

Нещодавно я мав нагоду ознайомитись із запропонованою С. Домазаром частковою реформою української абетки. Цей проєкт він називає "ДУА" (Довершена Українська Абетка).

С. Домазар пропонує запровадити в нашу абетку три нові літери. Замість "йо,ьо" він радить користуватися літерою "о" з двома крапками над нею. Для африкат "дж", "дз" він пропонує латинські літери: йот, що по-англійському називається "джей", і "зет". Я не буду зараз обговорювати переваги чи "недоваги" цих літер.

Російські, польські та інші слов'яни-емігранти, як правило, погоджуються з тими правописними нормами, що встановлюються на їх рідних землях — навіть під советським пануванням. У нас у зв'язку з русифікацією становище інше. Ми не погоджуємось з "ліквідацією" літери "г" тощо.

Але запровадження в нашу абетку трьох нових літер?

Така реформа, що заторкує основи української грамотности та вимагає переучування великої кількості людей, може бути обговорена та прийнята тільки у вільній Україні. Але не в діаспорі.

Запропонована С. Домазаром реформа несвоєчасна й нереалістична, бо здійснити її було б неможливо хоча б з суто технічних причин. Та й немає такої "урядової" організації, яка б могла "всилити" її.

С. Грушецький  
Нью-Джерсі, США

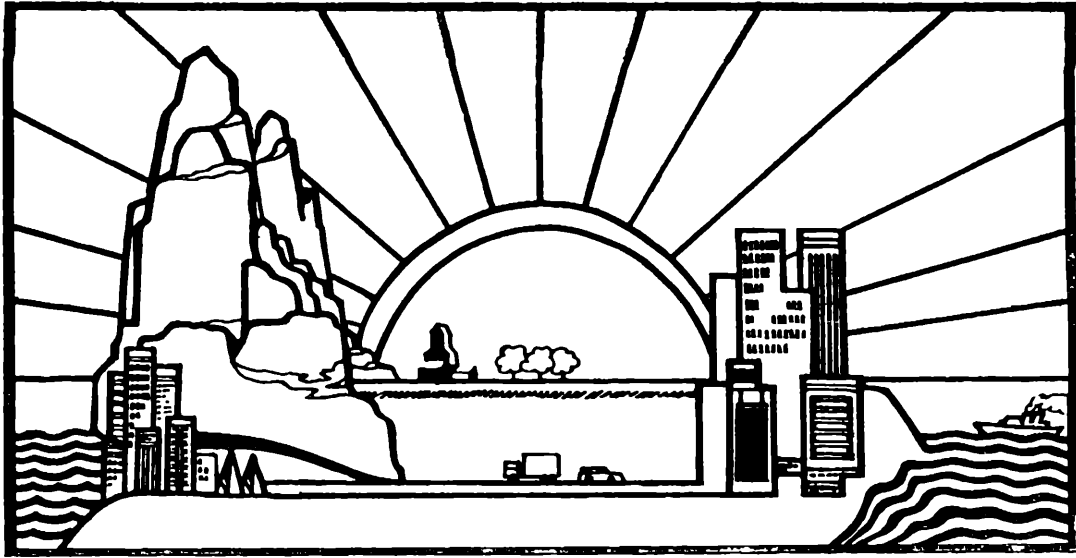
### ЩОБ ДЕКОМУ СТАЛО СОВІСНО!

Я випадково довідався про те, що — на мое здивування — ще не продано повністю наклад збірника "Поговоримо відверто" — понад 650 сторінок чудової Болянякової публіцистики, фейлетонів, подорожних нарисів, оздоблених справжнім українським гумором, та коротких оповідань.

Це книга, яка на довгий час буде для кожного з нас джерелом мудрих і плідних думок. Не баріться, не лінуйтеся, випишіть її негайно. Не пожалієте тих кількох долярів!

В. Петрашівський, США

# Ви належите до Канади



## ...і Канада належить до вас

Канада — це ваша країна. Кожна провінція, кожне місто, кожне село. Атлантичні провінції на сході, наш чарівний район національної столиці, височезні Скелясті гори й усе поза ними на заході.

Країна неперевершеної природної краси; софістикації і прямої сердечности; з засягом вакаційних переживань, яких не можливо знайти в ніякій іншій країні.

Цього року запізнайтеся з іншою частиною вашої Канади.

КАНАДА ДАЄ ТАК БАГАТО

**Canada**  
So much to go for.



Canadian Government  
Office of Tourism

Office de tourisme  
du Canada

## ЛЮДСЬКІ ПРОБЛЕМИ МОЖУТЬ СТАТИ СЕРЙОЗНИМИ ПРОБЛЕМАМИ.

Ось що Онтаріо робить, щоб їх заздальгідь розв'язати.

Недавно пороблено заходи, щоб група індійських дітей учащала до публічної школи в одному місті Північного Онтаріо. Директор школи в цьому місті знав, що індійські діти часом зазнають прикрощів від інших учнів і, щоб не допустити до такої ситуації, попросив дорадника Комісії Прав Людини на обговорення цієї справи з іншими дітьми. Дорадник запитав тих дітей, чи вони будь-коли були змушені ходити до нової школи, що вони думають про своє почування, коли вони опинилися б самі й незнайомці. У цей спосіб він вияснив, як індійські діти будуть почуватися, коли прийдуть до їхньої школи. По тому процес інтеграції проходив релятивно гладко.

Громадські поради — це одне з головних завдань Онтарійської Комісії Прав Людини. Ми влаштовуємо семінари та провадимо з поліцією дискусії у тих районах, де існує бар'єра комунікації між нею і меншинними групами, щоб в той спосіб зменшити напругу та привести до взаємного порозуміння. Ми учащемо на збори імігрантів і тут народжених меншинних груп, щоб їм пояснити, які їхні права згідно з законодавством та які їхні обов'язки як громадян цієї провінції.

Ми також наладуємо людям контакти з місцевими агенціями, як родинно-шкільними групами, громадськими і державними агенціями та церквами, які завжди готові прийти з допомогою, але про існування яких люди часто не мають найменшого поняття. Там, де існують якібудь труднощі,

основані на расі, кольорі чи віровизнанні. Комісія Прав Людини завжди стоїть до диспозиції та готова почати дискусію й заохотити людей зрозуміти й респектувати іншу точку зору.

Наше завдання є зводити людей разом і плекати здорові відносини поміж всіма

Якщо ви бажаєте докладніших інформацій, звертайтеся до Комісії Прав Людини на нижче подані адреси:

HAMILTON  
1 West Avenue South  
Postal Zone: L8N 2R9  
Teelphone: 527-2951

SAULT STE. MARIE  
125 Brock Street  
Postal Zone: P6A 3B6  
Telephone: 949-3331

KENORA  
308 Robertson Street  
Postal Zone: P9N 1X9  
Telephone: 468-3128

SUDBURY  
1538 LaSalle Boulevard  
Postal Zone: P3A 1Z7

KITCHENER  
324 King Street West  
Postal Zone: N2G 1G1  
Telephone: 744-7308

THUNDER BAY  
435 James St. South  
Postal Zone: P7E 6E3  
Telephone: 475-1693

LONDON  
560 Wellington Street  
Postal Zone: N6A 3R4  
Telephone: 438-6141

TORONTO  
400 University Avenue  
Postal Zone: M7A 1T7  
Telephone: 965-6841

OTTAWA  
2197 Riverside Drive  
Postal Zone: K1H 7X3  
Telephone: 731-2415

WINDSOR  
500 Ouellette Avenue  
Postal Zone: N9A 1B3  
Telephone: 256-3611

Ontario Human Rights Commission  
Minister of Labour  
Bette Stephenson, M.D., Minister



Province of Ontario

William Davis, Premier

# Багатокультурність спричинюється до скріплення Канади

Канада гордиться тим фактом, що її громадяни походять з різних культурних середовищ. Ми, як канадці, можемо користуватись результатами своїх різних талантів, культур і технічного знання і тим будемо Канаду в сильнішу й динамічну країну.

Своєю постійною політикою щодо багатокультурності ваш Канадський Уряд заохочує до партиципації в цих культурних багатствах, щоб усі канадці мали з цього користь.

**ОСЬ КІЛЬКА ПРИКЛАДІВ, ЯК БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ СТОСУЄТЬСЯ ДО ВАС:**

- Допомога в організуванні і комунікації через ЗВ'ЯЗОК З ЕТНІЧНИМИ ГРУПАМИ.
- Підвищення свідомості нашої культурної версифікації через ПРОГРАМУ КАНАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.
- Дорадчий комітет дає поради в справах КАНАДСЬКИХ ЕТНІЧНИХ СТУДІЙ.
- Фінансування НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НЕОФІЦІЙНИХ МОВ.
- Допомога в організуванні БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ.
- Допомога імігрантам через ПРОГРАМУ ІНТЕГРАЦІЇ ІМІГРАНТІВ.
- Фінансування добровольчих груп через ПРОГРАМУ ДОТАЦІЙ.
- Продукція багатомовних фільмів через НАЦІОНАЛЬНУ РАДУ КІНОФІЛЬМІВ.
- Документація багатокультурної історії в НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЮ ЛЮДИНИ.
- Розшуки й зберігання етнокультурних рекордів у ПУБЛІЧНИХ АРХІВАХ.
- Придбання книжок у неофіційних мовах у НАЦІОНАЛЬНІЙ БІБЛІОТЕЦІ.

*Надсилайте свої погляди чи пишiть по ближчi інформації до:*

16th Floor, 66 Slater Street  
Ottawa, Ontario K1A 0M5  
Multiculturalism



Hon. John Munro  
Minister Responsible  
for Multiculturalism

L'hon. John Munro  
Ministre chargé  
du Multiculturalisme



POSTAGE PAID AT TORONTO  
Second Class Mail Registration  
Number 1668

if not delivered please return to:  
NOWI DNI  
Box 126, Postal Station "N"  
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

## НОВІ КНИГИ, ЯКІ ЩОЙНО НАДІЙШЛИ З УКРАЇНИ

Додаток другий до Каталогу літератури No. 5. 1976

### ІСТОРИЧНА ЛІТЕРАТУРА

|  |         |         |
|--|---------|---------|
| <b>Бондар А. Д. РОЗВИТОК СУСПІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР.</b><br>(1917-1967). Видавництво Київського Університету 1968, стор. 228.                                 | \$ 2.50 | \$ 1.25 |
| <b>ВИДАТНІ РАДЯНСЬКІ ІСТОРИКИ.</b> "Радянська школа", Київ 1969, стор. 248.  | 1.35    | 0.65    |
| <b>ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ УРСР. ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ.</b> В тексті вміщено 570 фотоілюстрацій, 26 карт. Головна редакція Української Енциклопедії АН УРСР, Київ 1966, стор. 969. | 8.15    | 4.05    |
| <b>ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ. ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ.</b> В тексті вміщено 470 фотоілюстрацій, 26 карт. Головна редакція Української Енциклопедії АН УРСР, Київ 1967, стор. 947.      | 8.15    | 4.05    |
| <b>ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР.</b> У двох томах. "Наук. думка", Київ 1967, 2 книги. 7.655   |         | 3.80    |
| <b>Шовкопляс І. Г. РОЗВИТОК РАДЯНСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЇ НА УКРАЇНІ.</b> (1917-1966).<br>Бібліографія. "Наук. думка", Київ 1969, стор. 344.                                       | 2.85    | 1.40    |
| <b>Пільгук І. І. ТРАДИЦІЇ Т. Г. ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.</b> (Дожовтневий період). Держлітвидав України, Київ 1963, стор. 296.                                   | 1.10    | 0.55    |
| <b>Шевченко Т. Г. БІБЛІОГРАФІЯ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ.</b> 1839-1959).<br>У двох томах. Видавництво Академії наук 1963.  | 4.00    | 2.00    |
| <b>Шевченко Т. Г. ДНЕВНИК. АВТОБІОГРАФІЯ. АВТОГРАФИ.</b> "Наукова думка", Київ 1972, Книжка великого формату.  | 11.35   | 5.65    |
| <b>Шевченко Т. Г. ТРИ ЛІТА.</b> Автографи поезій 1843-1845 років. "Наук. думка", Київ 1966, Підготовка та післямова Є. С. Шаблювського. Книжка вел. формату                | 3.50    | 1.75    |
| <b>Шубравський В. Є. ШЕВЧЕНКО І ЛІТЕРАТУРИ НАРОДІВ СРСР.</b> Видавництво АН УРСР, Київ 1964, стор. 272.  | 1.15    | 0.55    |

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.  
В Онтеріо просимо додавати 7% сейл текс.

**УВАГА!** До замовлення на \$1.00 (одного долляра) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

## UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Tel.: 532-8928